

narečje, ki seza proti jugu do Kolpe, a proti iztoku do Siska, Ivanića in Pitomače, ter še dalje v Slavonijo.

Ali tudi ti hrvatski Slovenci na južnoiztočni strani od Sotle in Gorjancev morali so že v IX. stoletji govoriti nekoliko različen dialekt od Slovencev v Karantaniji. Zato in zaradi različnosti zemljišča počel se je pri njih politiški život drugače razvijati, nego v Karantaniji. Iz tega uzroka moramo tudi te, kakor sploh vse panonske Slovence izpustiti iz okvira naše razprave.

(Dalje prihodnjič.)

Luterski ljudje.

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

Und mancher liest's und denkt dabei
Wo dieser jetzt, wo jener sei?
Doch kommt der Meister Schreiner,
So bleibt von allen keiner!

Pfizer.

Na steni nad menoj visi mala slika. Suhoparen opazovalec, ki pozna zgodovino slikarstva in umotvore raznih časov, dejal bode takoj, da je slika stara blizu petdeset let in da je umotvor novejše vlaške šole; rekel pa bode tudi, da mojstra ne pozná, in da je v sliki nekaj posebnega, neopisljivega, — ter ločil se bode morda težko od nje, ne spoznavši, kaj daje podobi tako čarobno moč.

Mala, na prvi pogled neznatna slika kaže deklico, recimo, sedemnajstletno, v opravi, ki je bila navadna v boljših stanovih sredi prve polovice tega stoletja. Podoba njena je dopersna in sloni v visokem oknu; oko njeno hiti živo, s čarovitim svitom mimo opazovalca v daljavo. Barve so sicer zatemnele, in ona „svitla tema“, katera znači dela slavnih, starih vlaških mojstrov, Correggija, bratov Carraccijev in drugih, slabo pristuje podobi, katera nehoté zahteva svitlih, ognjenih barv. Tako bi človek sodil; — pa morda ravno to daje sliki ono posebnost, katere ne morem opisati. Mnogokrat sem že zrl v njo, in tudi sedaj, ko pišem te vrstice, sili mi oko vedno gori k njej; dozdeva se mi, da jo je dihnil poseben genij na mrtvo platno.

O deklici, katere obrazek je naslikan tu gori nad menoj, in o njem, ki ga je slikal, govori moja povest.

Kako je prišla podoba v mojo last, to ne more biti nikomur zanimljivo in ni nikakor v dotiki z dogodki, katere bom pripovedoval; — pa ko sem jo dobil, prejel sem tudi nekaj starih listin in pisem, in te mrtve priče nekdanje sreče in nesreče pripovedovale in razodele so mi, kar podajam tu bralcu.

Pravih imen ne bom imenoval in ko bi jih tudi, malokdo bi se jih spominal. Čemu pa še ta spomin!

Slika na moji steni je ostala; ona pa, katero tako čarobno predstavlja, in oni duhoviti mož, oni genij, ki jo je ustvaril, in vsi njihovi, — oba, vsi so se pogubili, potopili v nemirnih valovih burnega svetá.

I.

Goré spet gledam zaželjene,
Vesélje mi rosi okó;
Oh, bo še kdo se spomnil mene?
Saj sem spremenil se močnó.

Boris Miran.

Na Gorenjskem blizu večje vasi stoji ob postranskem potu kateri zavije kake pol ure pozneje na veliko cesto, na nizkem holmu prijazen gradič. Zidan ni redno, nego vidi se mu, kako sta stari oča in vnuk, praded in pravnuk, drug za drugim kot gospodarja prezidavala in rila po stenah in obokih; tu je eden nekoliko odstranil in podrl, tam zopet drugi nekaj pridejal in prislonil; še okna, obrnena proti cesti, niso v ravni vrsti stavljeni. Zadnjim gospodarjem pa tudi ni bilo veliko mari, kako je zidan gradič, pustili so ga večinoma v miru, tu in tam so ga zdaj pa zdaj ometali ali pobelili, ako je čas razoral po zidu prenevarne ali previdne rane, in tudi opeka na strehi kaže v svojih raznih barvah delovanje takih površnih ranocelnikov.

Okrog gradiča nasajen je na treh straneh mal vrtič, po katerem stare tepke in stari orehi pričajo, da je podoba tega posestva že dolgo, dolgo jednaka.

Za gradom pa se vzdiguje svet, in ob polagoma dvigajočem se hribu kaže se gost les; pa ta je mlad, in le tu in tam svedoči kaka redka, velika hoja, da je bilo edenkrat mnogo enakih njenih sester tukaj, katere pak je podrla sekira.

Tako je sedaj okrog gradiča, in v blizu petdesetih letih se ni mnogo izpremenilo; vrt in grad sta bila tedaj skoro taka, ko danes;

samo visok in gost les ja je senčal na zadnji strani, in kadar je pihal močan jesensk veter, vršale so nad robom grajske, zadnjestranske strehe veličastne smreke v enakomernem otožnem glasu.

Bilo je zjutraj lepega poletnega dne, ko je ropotal po veliki cesarski cesti težki poštni voz; postiljon se je bil ravno vzdramil, ker se je bližal globokemu klanjcu; moral je z voza stopiti in kolesu podložiti cokljo. Ko je došel na ravno, nastavlil je svoj rog in trobil veselo v jasno jutro.

Voz je bil poln potnikov, kar je bilo tedaj navadno, ko še ni prepregala železna cesta naših krajev.

Ko priropoče voz do mesta, kjer se je ločil širok stranski kolovoz od velike ceste, potrka jeden potnikov postiljonu na ramo.

Isti ustavi konje.

„A, Vi pojdete tu gori proti Rodici,“ reče izstopivšemu, kateri mu je pomolil nekaj grošev.

„Da!“ pravi kratko oni in molče pozdravi k slovesu ostalo družbo v vozú, ter krene peš na stranski kolovoz.

Bil je mlad, visokorasten mož, lepega, malo zarujavelega obraza; gosti kodrasti lasje kipeli so mu izpod širokega klobuka na rame, in duhovite oči ozirale so se z nekakim radostnim izrazom po lepi okolici. Zakaj bi se tudi ne? Pred njim v daljavi dvigale so se visoke planine, v podnožji pa venčali so jih po nižjih goricah gosti lesovi. Solnce lesketalo se je v tisočernih rosnih kapljah po visoki obpotni travi, in hladna jutranja sapa prinašala je potniku zadnje glasove postiljonovega rogu.

Urno je korakal po kolovozu, in ko dospè čez mali griček, ugleda pod seboj veliko vas — Rodico jo je imenoval postiljon — in za njo kake četrt ure oddaljeni grad, o katerem smo govorili.

Videlo se je, da je bil potovalcu kraj znan, kajti poiskal je tu, kjer je cesta storila več ovinkov, kakor domač človek, vsako stransko stezo, katera je krajšala pot, in ravno sedaj je bil zopet krenil na tako stezico, ko mu udari klopot konjskih kopit na uho. Obrnivši se ugleda za seboj jezdeca v gosposki opravi, kateri je hitel mimo njega. Potniku dozdeval se je jezdec najbrž jako nenavadna prikazen v tem kraju, in nehoté je obstal ter pogledoval za jahačem.

A ta je takoj še bolj vzbudil pozornost gledalčevo.

Kakih sto korakov pred njim igral se je mal deček ob cesti pred leseno kmetsko kočó, in ta se jezdecu menda ni dovoljno hitro

ognil, kajti izpustivši konja dečku v bližino udari ga z bičem čez pleča, da je isti od bolesti na glas zaviknil.

„Kaj stojiš pri cesti, osel neumni? Drugič dobiš še jedno,“ vpije jezdec raz sedla ter odhaja, dečku še jedenkrat z bičem zažugavši.

Na otrokov vik in krik prihiti kmetska žena iz koč.

„Za Kriščevo voljo, kaj pa je?“

„Oni me je udaril,“ toži fantič in kaže za jezdecem.

„Ta grdoba te je? Oh, ta ni zastonj „luterš“. Pa nič ne jokaj, Tine; čemu pa tudi laziš po cesti, po prahu; v hiši bodi, slišiš; sem pojdi v hišo, če ne, te bo še večkrat udaril, ta škrije luterski.“ Rekši hoče kmetica otroka odvesti v vežo.

„Kdo pa je ta škrije luterski, kakor mu praviš, Neža?“ oglasi se naš potnik, ki je bil z jeznim obrazom gledal surovi čin jezdecev, in sedaj stopil pred vežo.

Kmetica ga je osupneno pogledala; poznala ga ni, in kako more to biti, da ta tujec vé, da je bila ona krščena za Nežo.

Tujec se nasmehne.

„Kaj me gledaš tako, kakor bi se žive dni ne bila srečala, ali kakor bi najini materi nikdar ne imeli jednega in istega očeta?“

Zdajci se tudi kmetici lice razjasni in prišlecu roko podavši vzklikne: „Oh, France, glej no, France, ti si! Pa kdo bi te spoznal precej; vzrastel si, in lase imaš tako dolge, glej take, kakor Bog na križevem potu. Ostriži jih, ostriži; pol gorši boš, če jih ostrižeš.“

France, kakor ga je imenovala kmetica, je z dobrovoljnim smehom poslušal prijateljski svet svoje sestričine.

„Kaj pa mati moja; ali so zdravi?“ povpraša.

„Zdravi, zdravi; sinoči sem šla čez laz, ko so ravno pšenico doželi; taka lepa pšenica, France! Pa stopi vender v hišo, kaj boš tu stal.“

„Ne, zdaj ne! Domov grem, pa ostanem nekaj dnij, in bom prišel pogledat k vam. Janeza ni doma?“

„Ni ga; pri grajskih na Potoku kosi trdino. Nič kaj mi ni po volji, da hodi gori tem luterskim delat, pa saj veš, kako težko se kaj zasluži.“

„Kakovi luterski so to? Je li stari gospod umrl?“

„Ni umrl; prodal je vse, grad, živino in tlačane in šel na Dunaj — ka-li! Vse to so pa kupili neki ljudje z Nemškega, pa luterski so.“

„In ta, ki je prej tvojega Tineta udaril, je li ta gospodar?“

„Oh, ta grdoba! Ta ni; ta je sin gospodarjev?“

Mali Tine, katerega je bil prihod tujcev tako osupnil, da je bil bolečine in solze pozabil, domislil se je v tem trenutku, da ga hrbet še peče, in ker se je pozornost govorečih obrnila nanj, jel se je zopet kremžiti.

Mati ga odvede v hišo in France odide, glavni del vaških poslopij na levi pustivši, proti gornjemu koncu vasi.

Šest let je bilo minulo, odkar je bil zadnjikrat v domači rojstni vasi, in če se je bil tudi izpremenil on, da ga sestričina ni spoznala, ni se izpremenil domači kraj. Samo grad Potok dobil je druge gospodarje. In ti so ga jeli zanimati.

France Kosan, naš znanec, bil je najmlajši sin ne posebno imovitega kmeta v Rodici. Oče mu je umrl, ko je bil France še otrok, in potem je mati sama gospodinjala in kmetovala s pomočjo dveh starejših hčerá. Franceta pa je dal materin brat, duhovnik na Goriškem, v šole. Podpiral ga je, kolikor je mogel, in ko je opazil, da ima netjak njegov poseben talent za slikarstvo, poslal ga je v Benetke in v Rim. Mladi mož — imel je sedaj štiri in dvajset let — izdelal je bil tam že par lepih slik, katere so vzbudile pozornost večjih krogov, in vsi prorokovali so mu najslavnejšo prihodnost.

Kdo je bil tega bolj vesel, nego stari strije duhovnik? Doma tega se ve da niso umeli. Kaj jim je bil najslavnejši slikar več, nego vaški umetnik, ki je znamenja po križpotih belil in potem rudeče mazal. Pa ker je bilo strijcu duhovniku tako prav, bilo je tudi materi prav, zlasti ko je zvedela, da sin s svojimi podobami veliko zasluži.

Nekako čudno jo je pa vender spreletelo, ko je stopil danes sin čez prag ter njej, ki je ravno polena v peči pripravljala, pomolil roko srčno rekoč: „Dober dan, mati!“

Spoznala ga je takoj.

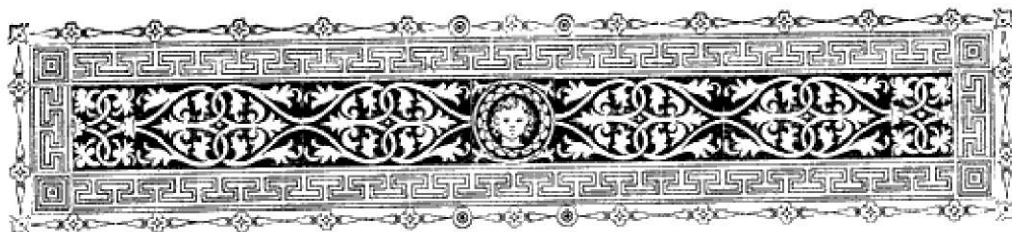
„France, ti si! Kaj tak si!“ vzkliknila je, potem pa se ga oklenila z obema rokama in solze so jo polile.

In tudi sinu je gorko postalo pri srci.

Ko je sedel nekoliko pozneje v hiši pri beli javorjevi mizi, in sta ga bili pozdravili že obe sestri, pripovedoval jim je o strijci, o Rimu in o vsem, o čemer je sodil, da jih zanima.

(Dalje prihodnjič.)

Luterski ljudje.

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

II.

Mädchen mit dem rothen Mündchen,
Mit den Aeuglein süß und klar,
Du mein liebes, kleines Mädchen,
Deiner denk ich immerdar.

Heine.

Bilo je prejšnje leto konec junija, ko se je naš slikar sprehajal nekega lepega popoldneva po senčnatih vrtovih krasnih vil, katere se vrste na široko okrog Rima od mestnih vrat „Porta del popolo“ do mostú „Ponte molle“.

Delal je bil že mnogo časa neutrudljivo ter pripravljaj večjo sliko, s katero je mislil stopiti v prvič pred širše kroge. Slika je bila skoro dovršena; duševno in telesno utrujen iskal je slikar danes v krasni, cvetoči prirodi novih močij.

Zašel je na sprehodu v goste, umetno nasajene loge, kateri se vrste za vilami, in dospel daleč od mesta na mali grič, od koder je oko neslo pogled do daljnih modro bliščečih se sabinskih gorá. Dolgo je stal pred košato pinijo, in misli hitele so mu daleč, daleč preko planin.

Koraki po mali stezi iz doline navzgor vzbudili so njegovo pozornost, in kako se začudi, ko ugleda deklico, spehano in razburjeno, hitečo po stezi proti njemu.

Tudi ona je osupnila ugledavši tujca slonečega ob piniji.

Pa le prvi trenutek.

Osoba mladega moža ni bila, da bi se je ustrašil človek, in če je tudi mlado dekle.

Obstala je par korakov pred njim, ki jo je uljudno pozdravil, ter ga ogovorila:

„Gospod, zgrešila sem pravi pot v gozdu; povejte mi, prosim, kodi pridem najhitreje do vile Borghese?“

Slikarja je nenavadno srečanje prijetno iznenadilo. Deklica imela je komaj šestnajst let, in čeravno je bila drobnega, skoro otroškega

života, kazalo je njeno vedenje vendar nekakovo samosvestno sigurnost. Govorila je v čisti vlašćini, a slikar, zaradi mnogoletnega bivanja na Vlaškem in obćevanja z mnogimi tujei dobro znajoć glasove vlaškega jezika, sodil je takoj, da je tujka.

„Dovolite, da Vam sam pokažem pot; prosim, idiva tu doli!“ dejal jej je, in stopil na njeno stran.

Šla sta nekoliko korakov molće drug poleg drugega; ona nekako v zadregi, hoće li pričeti razgovor, ali ne, on vesel te izpremembe na sprehodu. — Opazoval je od strani lepi, sedaj malo spehani obrazek dekličin, in potem zopet naglo pogledavši elegantno njeno opravo, sodil je, da vsaj kaka markesa ali kontesa tići v njej.

Naposled vendar ona, čuteća, da ne gre tako dolgo molće stopati jeden tik družega, povpraša:

„Je-li še daleć do vile?“

„Skoro pol ure, gospodićna! Kako ste zašli tako daleć?“

„Sprehajala sem se popoldne po parku in potem šla v gozd. Našla sem krasno, staro manjolijo, in to sem risala, in potem, ko se naveličam in se ozrem okolo, nisem znala več pota. Gozd je tako gost!“

„A, Vi risate?“

„Da, za kratek čas!“ dejala je ona otroćje.

„Oprostite moje usiljevanje,“ meni on; ker naivno odkritosrćno pripovedovanje storilo ga je pogumnega, „in dovolite mi, da vidim Vašo lepo manjolijo!“

Jeden trenutek šinila je nekova svojeglavna poteza deklici čez ustni; a le za trenutek.

„Morda Vi tudi risati ali slikate?“ reće ter ponudi radovednemu slikarju svojo risalno knjižico, katero je nosila v roki.

„Tudi, pa ne za kratek čas!“ pravi on smeje.

Deklica se ozre vanj; dozdevalo se jej je, da se tujec norćuje. A ta je pregledoval knjižico.

„Drevo je lepo risano, gospodićna, pa glejte tu doli ta veja ne pristuje vsej podobi; če je morda tudi v prirodi taka, tukaj vendar kazi podobo.“

Obstala sta za trenutek.

„Dovolite,“ reće slikar, ter zbrise ono vejo in v kratkih potezah dá risani manjoliji drugo podobo.

„Gledite, ali ne čutite, da je tako pravilneje?“

Deklica pogleda risanje in potem slikarja, ki je z resnim obrazom stal pred njo.

„Da, res je,“ reče, a potem jej šine misel v glavo: kaj ima ta človek moje risanje popravljati, in mala rudečica jo oblije. Skoro je bila razžaljena.

Slikar zapre knjigo; opazil je utis na dekličinem lici in povpraša:

„Ali sem Vas razžalil?“

„Ne!“ méni ona, in ko takoj potem obrne oko v mladega moža, tudi ni bilo več sledu o prejšnji misli.

„Idiva dalje, gospodična, že sva blizu Vaše vile!“

„Ali že!“ reče ona; skoro bi bila pristavila: „škoda!“

Molčé sta stopala dalje; na ovinku se je pokazalo ozidje lepe vile.

Slikar je med potom že večkrat pobijal misel, da pozve, kdo je njegova spremljevalka; prišla mu je nehoté ta misel, a zavrnil jo je sam; zanimalo ga je bolj, pustiti v svoji domišljiji večji krog kombinacijam; srečanje je bilo nenavadno, prijetno in je imelo nekaj romantične barve, če tudi malo; čemu torej še to odbijati; „naj mislim, da je vsaj pricesinja, katero spremljam,“ dejal je Kosan sam pri sebi. Čudil se je skoro, da je tako domač ž njo.

„Tukaj je vila Borghese,“ reče on, ko sta bila dospela malo ne do vhoda v park.

Tiho in mirno je bilo okolo; granati in girandole cvele so po vrtni meji, in tihoto je dramil le časi lahki večerni piš, ki je zazibal košate pinije onkraj pota.

Deklica ni odgovorila.

Obstala sta pri železnih vrtnih vratih in ona mu poda roko ter reče z mehkim, prijaznim glasom:

„Hvala Vam, gospod!“

Hotela je še nekaj pristaviti, a ko je dvignila oči in so se srečale s slikarjevimi, omolknila je in zarudela.

Slikar je v prvič polno videl njene oči. Pregrelo ga je nekaj, sam si ni bil v svesti, kaj. Držal je njeno ročico in hotel se posloviti z daljšim stavkom, a dejal je le: „Z Bogom!“ In potem, — ali je bilo to posledica misli: saj je več ne vidim, in ne poznavam se tudi ne; ali pak je hotel mladi mož res nekoliko več poezije za današnjo

srečanje, ali morda celo sam ni vedel, zakaj in kako se je zgodilo: — objel je drobno stvarco z levico in ustna njijina so se srečala jeden trenutek.

Rudeča kot roža izvila se mu je deklica, in ne več ozrši se stekla po peščeni poti proti vili.

Kosan je stal prvi trenutek kakor v sanjah za gosto mejo.

Vzdrami ga ženski glas, ki je prihajal iz veže, do katere je dospela deklica.

„Kje, si bila tako dolgo, Olga?“

Bili so domači, slovenski glasi, kateri so udarili poslušalecu na uho. Dvignilo ga je kvišku, kakor bi hotel mejo preskočiti, in v prvem hipu bi bil kmalu na glas zakričal: „Čakajte, gospodična, jaz tudi govorim slovenski!“

A storil tega vendar ni; ob čelo se je udaril ter dejal: „Glej ga bedaka; kaj se nisem mogel predstaviti!“

Tako so ga bile te slovenske besede osupnile — saj skoro pet let ni nobene slišal, — da še dekličinega odgovora ni bil čul. V tem pak sta odšli obe v hišo.

Uveril se je, da je zdaj prepozno iskati novega znanstva in vrnil se je proti mestu. —

Sklenil je med potom, da vsakako pozve, kdo in od kodi so ti ljudje, ki slovenski govoré v vili Borghese. Da je njegova znanka princesinja, tega si ni več domišljeval, a koliko ljubša in zanimljivejša mu je bila zdaj!

Nekaj dnij je imel Kosan toliko opravila, da ni mogel izvršiti svojega namena ter povprašati in pozvediti po svojih rojakih, in ko je teden pozneje pozno popoldné, — kajti ves dan je lazil po gozdih in parkih okolo vile Borghese, da bi našel svojo znanko — ko je pozno popoldne stopil z malo tesnim srcem v vilo in dobil hišnika samega, razodel mu je ta uljudno, a ne tako obširno, kakor si je želel slikar, — da so stanovali tukaj nekaj dnij Nemci, „Tedeschi“ dejal je mož, a da so že odpotovali proti domu. Imena pak je bil Vlah že pozabil.

Nejevoljen vrnil se je Kosan. Mnogokrat obšel ga je spomin onega sprehoda, in tudi pozneje, ko je lepi vspéh prve njegove slike na razstavi prinesel mu mnogo, mnogo lepih dnij, — onega lepega popoldneva pri vili Borghese ni mogel pozabiti.

(Dalje prihodnjič.)

„Milósten nam bodi, stvaritelj nebes, Ne molijo glasno, le tiho kipé
 Ki čuješ nad nami v ljubavi! Ponižne želje jim v nebesa,
 Otèri pekoče solzé nam z očes Da večni stvaritelj nebá in zemljé
 In zemskih nadlog nas ozdravi!“ Ozdravi jim dušo, telesa!

In čuvstva vzkipe mi za mili moj rod
 In družim s prosilci se temi:
 „Oj varuj ga, varuj nebeški Gospod
 K pokoju in sreči ga spremi! . . .“

—b—

Pomladanski dan.

Priroda praznuje dan véliki svoj Oživlja se vse — in uničeno je
 In zmago nad zime vetróvi; Odurne te zime vladarstvo;
 In kamor le pógled obrne se moj, Kar gòlo bilò je, odičeno je,
 Povsod kljío mi cvetóvi. Pomladi postavljeno varstvo.

A kaj mi vse to, da zunaj se dan
 Prostira čez hribe, doline,
 Če meni pa jasen tako in krasán
 V obupano dušo ne sine?

—b—

Luterski ljudje.

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

III.

Spolnile so se vroče želje,
 Spet zrejo srečne te oči;
 Pa kaj ni čisto mi veselje,
 Kaj bridka kaplja ga greni?
 Boris Miran.

Tri dni prebil je mladi slikar doma, obiskal v tem vso bližnjo rodbino, pozvedel vse novosti, bodi si zanimljive mu ali ne, in po opoludanskem obedu četrtega dne stal je v vežnjih vratih rojstvene hiše, ter pogledoval na desno in levo in gori v jasno poletno nebó: vedel ni, kaj bi pričel. Domači so odhajali na

polje, in kaj bi tudi ž njimi? Govoril je bil z materjo in sestrama skoro že o vsem svojem in njihovem življenji — novega ni nihče več vedel; o dobri letini, o sosedovi telici in o najnovejši zaroki nekdanje farovške kuharice Marijane z mežnarjevim Jurijem govoriti pak se mu ni ljubilo. Znanca ni imel blizu nobenega, s katerim bi se bil lahko pomenil tako, kakor si je želel, in kakor se je bil v zadnjih letih svojega skoro nemirnega življenja navadil.

Tam gori v zakotji svetila se je sprednja stena Potoškega gradu, in nekoliko odprtih oken, v katerih so se zibala zelena zagrinjala; dajala so priliko slutnji, da tam morda biva nekaj ljudij, s katerimi bi se občevalo tako, kakor zunaj po svetu, po mestih. Slikar se je ozrl nekolikokrat tja, in v mislih mu je bilo, da bi šel gori v grad.

„Pa kaj!“ dejal je sam pri sebi, „kdo vé, kakovi ljudje so! In čemu znanstva iskati, ko kmalu odidem?“

Stopil je nazaj v vežo, in šel potem po ozkih lesenih stopnjicah v svojo malo podstrešno sobico ter legel na postelj.

Pa tudi spati ni mogel.

Vstal je zopet ter jel premetavati v omarici male svoje stvari.

„Najbolje bo, da grem; jutri ali pojutranjem! Kaj bi se človek sušil v tem dolgem času?“

Vrnil se je zopet pred vežo. Še jedenkrat pogledal je gori proti Potoku in zamrmral: „Neumno bi bilo res, hoditi tja, ko človek ne pozna ljudij!“

Obrnil se je na nasprotno stran in korakal počasi po ulicah v vas.

Sredi Rodice, malo potisnena v levi breg, kateri se je polagoma izgubljeval v spodnjem ravnem polji, stala je jedina vaška krčma; „pri Petru“ imenovali so jo kmetje, in slovela je zaradi dobrega vina po vsej okolici.

Na desnem konci lepo pobeljene hiše rastel je star, košat oreh, in v njegovi senci stala je mala z deskami obočena lopa. Po leti obedovala je tam družina, in sedali so tja pivci; redki so bili se ve da v delavnik, zlasti v tem času, pa zato jih je bilo ob praznikih in nedeljah več.

Kosan je to že vedel; zato se je tudi skoro začudil, ko je, zavivši okrog ogla videl, da nese dekla vino in kruha iz hiše tja proti lopi. Postal je pred vežo in čakal, da se vrne dekla. Rad bi bil sedel tja v lopo, kajti v hiši — to je tudi vedel — bila je peč zakurjena, kakor po zimi.

„Kdo je tam pod orehom?“ vpraša deklo, ko se je bila vrnila.

„Grajski so tamkaj!“ reče ona.

„Grajski?“ ponavlja slikar.

„Ali prinesem vina?“ vpraša dekla.

„Da, da, vina!“ ukaže oni ter stopi proti orehu.

V lopi sta sedela dva gospoda v lovski opravi; slekla sta bila suknji in odložila klobuka; jeden je ukazoval psu, ki je sopihal pod mizo, naj leže v kot pod klop. Vroče je bilo vsem.

Slikar pri vstopu v lopo uljudno pozdravi, in ko zapazi začudene poglede, s katerimi sta ga pri odzdravu merila ona dva, pristavi hladno:

„Slikar Kosan.“

„Nadlajtnant Werner,“ reče jeden izmed onih dveh, ter potem pokazavši starejšega tovariša nadaljuje: „to je pa moj prijatelj pl. Berg, zasebnik iz Lipskega.“

Kosan je sédel na klop poleg nadlajtnanta ter obrnil pogled še jedenkrat vanj.

„A, Vas sem pred nekoliko dnevi menda že videl?“ reče veselo oni.

„Da, jahali ste tam gori proti vaši,“ odgovori slikar.

„Tam bi bil kmalu s konjem pohodil tistega fantalina sredi ceste, če bi ga ne bil odgnal z bičem,“ smeje se oni, ter jame pripovedovati tovarišu, ki je v jednomer z robcem brisal svoje potno čelo, kako je udaril malega dečka.

Kosan je molčal ter natočil si vina, katerega je bila donesla dekla.

„Pa kako prihajate Vi v te zapuščene kraje?“ vpraša nadlajtnant.

„Domá sem tukaj!“

„A, domá!“ meni zategneno oni.

„Pa ne ostanem dolgo!“ reče zopet slikar, katerega se je bilo pri zadnjih besedah nadlajtnantovih polastilo nekaj, kakor sramovanje, da je tukaj domá.

„Saj res ni, da bi človek ostal dolgo!“ pritrdi oni, „kaj ne Berg, mi dva tudi odideva zopet v mesto, — kamor hočeš?“

„Morda!“ reče hladno ogovorjeni ter položi svoj mokri robec na klop in obleče zopet suknjo. „Mladih rac pač ne bom več iskal s teboj, — rajši ležim doma in štejem pajke in muhe po stropu!“

„Haha! Jedenkrat sva šla, pa imaš že dovolj! Glejte, gospod,“ obrne se nadlajtnant k slikarju, „to Vam je lovec, ta moj prijatelj!

Par ur sva hodila po Zalokah, in uničen je. In kaj hočete drugoga tu početi, nego stikati po močvirji za divjačino, ko nimate niti najmanjše zabave v tej puščavi?“ Slikar je bil malo prej tožil sam o dolgem času, a sedaj ga je vender jezilo, da ta tujec govori tako zaničevalno o rojstvenem njegovem kraju.

Hotel je ziniti nekaj o prirodni krasoti kraja — drugoga posebnega mu ni bilo tako hitro v mislih, ker se mu je govornik jako navaden človek dozdeval, kar zavrne Berg:

„Meni tega mnenja ne smeš podtikati, prijatelj, — meni jako dopada tu!“

„Se ve da, domá,“ smeje se Werner, „pa ne na polji, v gozdu; prijatelj je ženin moje sestre, in prišel nas je obiskat,“ obrne se oni k slikarju.

„Čestitam,“ odgovori ta malomarno.

Pogovor se je zasukal, — kajti vodil ga je nadlajtnant, — na mestno življenje in mestne zabave, in pri tem je slikar zvedel, da je Werner sedaj le za kratek čas na dopustu pri očetu, in da je bodoči svak njegov porabil priliko, ter tudi zapustil mesto, da obišče nevesto svojo. Bival je sicer v Lipskem, ali pak v bližnjem obmejnem českem mesteci, kjer je imel večja posestva, in kjer je bil sedaj Werner v garniziji.

Vse to je zvedel v kratkem slikar, in po vrhu še, da je Wernerjeva rodbina nemška — Saksonska, a da je njegov oča že zdavna na Kranjskem, kjer je imel pred malo leti še posestvo na Dolenjskem, pa ga je bil prodal, ko se mu je ponudila prilika kupiti Potok.

Nadlajtnant je bil silno zgovoren, tovariš njegov pa molčeč; pristavil je le tu in tam kako besedo. Tudi Kosan je večji del poslušal, ker mu, kakor je dejal sam pri sebi, nobeden teh dveh gospodov ni bil posebno po volji.

Dan se je bil nagnil, ko opomni Berg, da bode treba domov.

Ona dva se odpravita in tudi Kosan, ki pač ni vedel boljšega pričeti, pridružil se je njima. Ovinek do doma ni bil tako velik, ako bi ja tudi dalje spremil, nego samo do grajske meje.

Slikar je imel stoprav sedaj priliko ogledati si svoja znanca, ko so stopali drug poleg drugoga po širokem kolovozu. Bili sta to dve krepki veliki postavi, obe lepo rasteni. Nadlajtnant jako gibčen in živ, oni pa zmeren in premišljen; pa dvoma ni bilo: Berg je nadvladal. Obraz Wernerjev ni kazal nobene posebne lastnosti, samo iz

vodenih očij sevala je neka malomarnost; tovariševega lica pa si slikar ni mogel tolmačiti; imelo je nekaj odurnega okrog usten — bodi si ono cinično brezozirnost, ki vidi le svoj egoističen smoter, — bodi si — slikar sam ni vedel kaj, a prvo je bila tudi prva njegova misel. Berg je bil videti kakih deset let starejši od svojega tovariša, ki je bil morda tridesetleten.

Dospeli so kmalu do holma, kjer je dober streljaj nad njimi stal grad Potok.

„Obiščite nas vender!“ dejal je pri slovesu nadlajtnant.

Berg je stal na strani.

„Hvala Vam, a ne vem, bom li še dolgo tu, morda že odidem jutri,“ reče slikar.

„Pa vender, če še ostanete!“ —

Berg pozdravi mirno mladega moža in potem se razidejo.

Kosan je krenil na desno čez malo brdo, ki se je izgubljalo v nizkem borovem gozdiči; tja skozi vodila je steza v ovinku zopet nazaj v četrto ure oddaljeno vas.

Novo znanstvo ga ni posebno zanimalo. Starejši mu je bil do sedaj tako rekoč zastavica, in on ni imel posebnega ali sploh nobenega razloga, reševati jo. Nadlajtnant pa je bil navaden človek, lahkomiselni, brez trdnih nazorov, individuum, ki živi, ker je v življenje posajen. Tako ja je naglo razsodil Kosan, ko je stopal čez goste korenine, ki so preprežale stezo.

„In pa ženin je oni!“ nasmehne se sam pri sebi; „kakšna je pač nevesta, — ha!“

Ob stezi je rasel gost drenov grm, in lepa, ravna šibina v njem zvabila je slikarja, da jo je odrezal. Režoč in gledajoč grče postal je za trenutek na bližnjem razpotji.

Lehki koraki pred njim od levice sem ga opozoré, in ko pogleda tja, poneha z rezljanjem za trenutek, trd in nem, kakor okamenel, z nožem v desnici, in z drenovo palico v levici!

„Signora — —!“ vzkliknil je v prvem trenutku, — a več ni mogel izpregovoriti. Pred njim pa je stala njegova znanka iz vile Borghese.

Ugledala ga ni bila prej, stoprav glas njegov jo je opozoril, da se je ozrla k višku; kajti steza je bila preprežena s koreninami in treba je bilo paziti, kam stopi noga.

Deklica je obledela malo, a takoj jej je kri zalila obraz.

Pozdravila je na lahko in molče ter hotela mimo slikarja.

Sedaj še le se je ta vzdramil.

„Kakov slučaj!“ dejal je; in potem se ga je polastil vesel smehljaj. „Kdo bi bil mislil, gospica, — da se tukaj srečava?“

In tudi ona se je nasmijala.

„Zares — čudno! Pa kako prihajate Vi semkaj?“

„Doma sem tukaj!“ rekel je hitro slikar, a skoro mu je bilo žal, kajti spominal se je, da je danes že jedenkrat jednako odgovoril in da bi se bil tedaj kmalu opravičeval zaradi tega domovja.

Pa tega sedaj ni bilo treba!

„A, to je lepo!“ dejala je deklica, „tudi jaz sem tukaj doma.“ Slikar se je domislil, da bi bilo sedaj vendar umestno predstaviti se, in storil je to na kratko.

„Mi stanujemo tu gori v gradu, na Potoku,“ reče potem ona.

Obrnila sta se pri tem oba po stezi navzgor, in slikar je spremljal deklico, kakor bi se to samo ob sebi umelo.

„Seznanil sem se danes z dvema gospodoma iz grada,“ omenil je Kosan, — „nadjutant Werner —“

„Ta je moj brat!“ reče ona hlastno, „dolg čas mu je tu, in on vedno sili nazaj v mesto. Meni ni dolg čas, ako le morem ven v gozd, na polje; — ali ni lepo tukaj pri nas?“

„Da, lepo je!“ odgovori on mehanično.

„Lansko leto smo bili na Vlaškem, — letos pa smo ostali doma, in meni vendar ni žal, da nismo šli nikamor. Ali ste Vi že dolgo v tem kraju?“

„Nekoliko dnij,“ pravi slikar zamišljen.

„In blizu?“

„Tu doli v vasi!“

„Obiščite nas!“ reče zopet ona; „očeta jako veseli, ako kdo pride k nam. Tu nimamo nobenega znanca.“

Stala sta sedaj na istem mestu, kjer je pred malo časom poslovil se slikar od onih dveh gospodov.

Kosanu je nekaj težilo prsi, in tudi deklica ni bila tako vesela, ko početkom.

„Če mi bode le mogoče, obiskal Vas bom; pa sedaj sam ne vem, kako bode z mojim odhodom od doma.“

Slikar je dejal to, da je v obče kaj rekel. Sedaj mu še v mislih ni bilo, odpotovati — niti jutri, niti pozneje.

Njej pa se je nekako mudilo. Podala je spremljevalcu roko in s kratkim „Na svidenje pri nas!“ odšla je proti gradu.

Slikar se je vrnil po prejšnji poti. Kako drugače mu je bilo sedaj pri srci, nego četrť ure prej, ko je bil šel ravno tod. Smijal se je bil prej sam pri sebi puhlosti nadlajtnantovi, — „in pa ženin je oni drugi!“ dejal je tedaj porogljivo. Jeden trenutek samo, in potem si je bil začel rezati drenovo šibino.

Sedaj pa je šel hitro, razburjen po stezi skozi gozdič; ni se smijal niti žvižgal pred se; v tla je zrl, in čudno, — one porogljive besede spremljale so ga: bile so mu v možganih in na jeziku.

„Ženin, ženin!“ mrmral je pred se; „in nevesta? Morda je še katera druga v gradu? Da bi bila ta? — Ne, ne, ne! Ni mogoče! Bedak, zakaj nisi vprašal?“

In vender se je spominal, da je hotel vprašati, a da se mu je ustavljal jezik, da ni hotelo čez ustna to vprašanje. Ko je tako prihitel na razpotje, kjer sta se bila srečala prej z deklico, krenil je na stran, od kodér je bila prišla ona. Steza je vodila daleč po gozdu in se je naposled izgubila.

Slikar je taval tam po gošči in vrnil se je stoprav o trdem mraku. Bil je zopet dobre volje, in pri večerji izpraševal je sestri svoji o grajskih ljudeh.

„Saj si ž njimi pil danes pri Petru!“ reče mlajša.

„Tam sta bila le dva!“ odgovori on; „pa koliko jih je vender na Potoku?“

„I, le čakaj — gospodar, potem sin njegov in hči in jedna teta. Sedaj pa še jednega tujca vidim časi.“

„In ta teta, — kakšna je ta teta? Ali je stara?“

„Kakor zemlja!“ nasmehne se dekle.

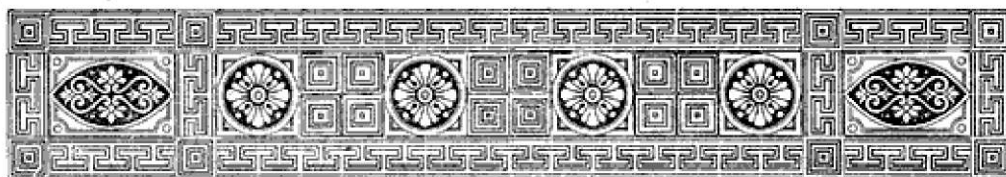
Slikarju se ni ljubilo več povpraševati.

Malo pozneje je zopet v svoji omari premetaval obleko in perilo ter gledal, v kakem stanu je vse, kakor mladenič, ki hoče prvokrat na ples.

Ko je ležal potem v postelji, poskušal je dolgo brezuspešno, da bi zaspal, in še skoro tja v prve sanje so mu zvenele sestrine besede: „Stara kakor zemlja!“

(Dalje prihodnjič.)

Večna luč.

Na polji širnem, glej ga tam!
 Stoji samotni božji hram.
 Svetilka zlata v njem gori,
 Gori vse dni in vse noči.

Naj hram ogrinja mrak temán,
 Naj krog divjá vihár strašán,
 Od znotraj luč ne vgasne mu,
 Obseva stene jasne mu. —

Li nisem jaz tá božji hram
 V življenja širnem polji sam?
 A srce svitel je oltar —
 Kaj mrak, nevihta njemu mar?

Gorázd.

Luterski ljudje.

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

IV.

Alles das Neigen
 Von Herz zu Herzen,
 Ach, wie so eigen!
 Nemška narodna.

Druzega popoldne sedel je Kosan že v prostorni grajski sobani, in zabaval se z dokaj obilo družbo v živahnem razgovoru.

Ko se je bil zjutraj probudil, bil je sklep njegov gotov, da mora odriniti od doma; del je tudi večino svojih stvari v red ter vprašal sestro, kje bi se dobil voznik, da ga potegne v najkrajšem času do mesta. Proti poludne pa je sklenil, da še ne odide danes ali jutri; — čemu tudi, ko nima gotovih opravil zunaj na tujem.

Po opoludanskem obedu stal je pa zopet nekoliko časa na vežnem pragu ter zrl gori proti Potoku in doli po vaški ulici. A kmalu vrnil se je v svojo sobico, opravil se v najboljšo obleko, katero je prinesel s seboj in pol ure pozneje sedel je v gradu v veliki prostorni sobani poleg starega grajskega gospodarja Wernerja.

Vzprejel ga je bil isti gostoljubno, skoro presrčno, in tudi nadlajtnant oveselil se je jako slikarjevega prihoda; Berg pa se je vedel tako, kakor prejšnjega dne. Teta, svakinja gospodarjeva, bila je res stara skoro „kakor zemlja,“ a vender živa, gibčna in vesela. Govorila je največ od vseh navzočnih.

„Vi ste tu doma!“ dejala je slikarju; „to sem že zvedela pred par dnevi; včeraj pa mi je Olga pripovedovala, da Vas je srečala, to se pravi, jaz sem uganila, da ste morda Vi bili; dejala je, da ste jo spremili iz gozda do tu doli pod grad; pa kje je vender Olga?“

„Na vrtu je,“ reče hladno Berg.

Kosan se je bil malo zarudel pri opomnji stare tete o včerajšnjem srečanju z Olgo. A pri slednjih njenih besedah prepričal se je, da teta ne ve ničesa o prvem srečanju njegovem z Olgo. In to spoznanje gnalo mu je skoro zopet kri v obraz. Pa premagal se je.

„Res je!“ reče naglo, „srečala sva se včeraj z gospodično, in jaz sem bil tako iznenadejan, kakor ona; kajti, kdo bi bil mislil srečati tu doli v gošči družega človeka, nego kmetskega!“

„Da, da, tako osamljeni smo tukaj,“ omeni gospodar, „da se sovrstnikov skoro strašimo, ako jih nenadoma ugledamo! Ha, ha, res je tako!“

„Pa Vi vender ne bivate vedno tu?“ vpraša slikar površno.

„Časih potujemo v poletnem času,“ odgovori graščak; „letos smo ostali doma; prijetna družba na deželi je tudi več, nego nemirno vozarjenje po svetu.“ — Obrnil se je pri teh besedah proti Bergu.

Kosan, ki si je bil zunaj med svetom pridobil že doberšen kos one lastnosti, ki daje človeku hitro spoznati v govoru družega videz in resnico, čutil je nehoté, da za zadnjimi besedami gospodarjevimi tiči nekaj pikrega, njemu vender neumljivega.

Berg pak se je mirno priklonil, a preko usten mu je šnil kratek zasmeh.

„Gospod pl. Berg je ženin moje hčere Olge,“ reče sedaj Werner, ki se je bil domislil, da onega v tej lastnosti še ni bil predstavil slikarju.

„O!“ smeje se nadlajtnant, „gospod Kosan je že o vsem poučen; storili smo to že včeraj!“

„Da, da, res je,“ reče Kosan ter se obrne k staremu gospodu; „čestitam, čestitam!“

Dejal je to uljudno, kakor včeraj; samo ne tako mirno, nego skoro hlastno in gorko.

Hotel je še nekaj pristaviti, kar vstopi Olga. Po prvih pozdravih pripovedovala je, da je bila na vrtu, a da vročina postaje neznosna. Lice jej je v istini gorelo. Sedla je na prazen stol poleg slikarja, in pogovor vse družbe vil se je potem okolo raznih nepomenljivih predmetov.

Kosan se je hotel kmalu posloviti, a stari gospod ga je pridržal, vabeč ga, naj ostane do večera; saj na deželi ni tako, kakor v mestih. — In slikar je ostal.

Berg in nadlajtnant sta odšla; prvi je hotel pisati domov, drugi je govoril o nujnih opravilih, in tudi gospodar obrnil se je naposled h Kosanu, rekoč: „Ogledite si malo grad in vrtove! Pa kaj pravim, Vam je bilo vse že prej znano, nego meni. Vender bode sedaj zunaj prijetneje, nego tu; solnce se je nagnilo. Olga in teta Mara Vam radi pokažeta naše kraljevstvo!“ dostavi smeje se.

Vsem je bilo prav tako, in šli so na vrt; Werner je hotel priti pozneje za njimi.

Po kratkem sprehodu ostali so v lopi naslonjeni konec vrta ob stari zid. Teta je odšla za nekoliko časa po poslih, in tako sta ostala Olga in Kosan sama. Ona je zrla na pletenje v rokah in on je bil za trenutek v zadregi, o čem bi pričel govoriti. Menili so se bili o prejšnjem gospodarji Potoškem, in teta Mara pravila je o dolenskem gradu, kateri je bil prej lastnina Wernerjeva.

„Vi pač ne ostanete dolgo več v tem kraju,“ povzel je slikar po kratkem molku; „in potem Bog zna, kdaj se bodete zopet vrnili. Tako daleč pojedete, na Saksonsko, kakor sem čul!“

Ona se je malo zarudela; o tem predmetu do sedaj še nista govorila.

„Ah kaj!“ reče potem živo ter upre svoje temno oko v mladega moža; „sedaj še ne mislim mnogo o tem. To je še daleč! Oča in — in — gospod Berg pravita: prihodnjo pomlad ali jesen; — in jaz — jaz pa v istini nisem mnogo mislila o tem.“

Slikarju se je nekaj posvetilo v možganih. Naravna, skoro najivna odkritosrčnost dekličina, in oni pikri odmev v graščakovih besedah, na katerega je bil prej pozoren postal, podala sta mu v trenutji ves položaj. Skoro bi bil jedno neumno zinil. Hotel je namreč reči: „In Vi ne ljubite svojega ženina?“ Pa zadušil je ta vzklik še o pravem času ter dejal:

„Gospod Berg je pač že dolgo časa znanec v Vaši hiši?“

„Brat moj seznanil ga je z očetom našim! To še ni tako dolgo.“ Molčala sta jeden trenutek.

„Ali se bode te Vi vrnili na Vlaško?“ vpraša potem naglo ona.

„Da, vrnil se bom!“

„In kaj slikate sedaj?“

„Dela posebnega sedaj nimam; vrnil se bom morda v Rim, in tam daje prilika delo.“

„Jaz tudi še vedno risam, kadar imam kaj časa; očetu sem naš grad narisala.“

„To mi bode te vnder pokazali?“

„Ne vem!“ reče ona ter povese oči na pletenje; „morda Vam zopet —“

„Ne bode kaj po volji? Mislite?“ smeje se Kosan; „odpuscite, gospica, ali sem Vas tedaj žalil?“ nadaljuje resno.

„Ne, ne!“ reče ona; potem se ozre po vrtni stezi proti gradu. „Pa kam je šla teta, da je ni nazaj? Opraviti ima res mnogo. Ali Vaši starši še živé?“ vpraša zopet naglo slikarja.

„Mati, — očeta nimam več!“ Ljubo mu ni bilo, da se je pogovor zasukal; rajši bi bil govoril še o lanskem letu, in o vili Borghése.

V tem je prišel Berg na vrt.

„Tu je prijetneje sedeti, nego v opoludanskem solnci doli po močvirnih travnikih hoditi, — li ne?“ vprašal je dobre volje.

„Se ve da!“ deje Kosan; „miloval sem Vas včeraj skoro; pravijo pa, da lovske težave tem bolj služijo, čim silnejše so; jaz nisem lovec.“

„Jaz tudi ne pravi lovec!“ smeje se Berg; „ako delo ni presilno, grem rad s puško na rami ven v gozd; in družbe je treba, družbe!“

Sédel je pri teh besedah poleg svoje neveste, katera je molče zrla v pletenje.

„Tukaj tudi ni pravega lova; pri nas v Nemcih je druga. Tam vsakdo čuva svojo divjačino, a tu je mnogo zanemarjenega, in kakor Albert pripoveduje, ima tu vsak kmet svojo puško v podstrešji skrito!“

„No, tako hudo pač ni,“ deje Kosan.

Pojdite vunder,“ oglasi se Olga, „moj brat vso svojo lovsko nezgodo pripisuje vplivu lovskih tatov, ne da bi se samega dolžil! Ako ničesar ne ustrelj, pa pripoveduje, da so tatje pred njim vse iztrebili!“

„Tu je morda nekoliko resnice; škoda, da ga ni tu, da bi se opravičeval,“ smeje se Berg; „naj že bode lov tak ali jednak, to morate vunder priznavati, da imamo pri nas te razmere bolje urejene. In tudi ljudstvo! Kakov razloček med našim kmetom in tukajšnjim!“

„Kakšen razloček menite?“ vpraša pozorno slikar.

„Gledé duševnih zmožnostij in glede olike nemški kmet preseza vender silno tukajšnjega slovenskega!“

„Nikakor ne, gospod pl. Berg!“ oporeka resno Kosan.

„Vi se šalite! Pomislite vender, pri nas imamo mnogo kmetov, ki so se naučili pisati in brati. A tukaj ljudstvo, ko bi tudi umelo to, nima knjig, da bi porabilo to skromno vednost. Tako so mi pripovedovali.“

„Žal, da je nekoliko resnice v tem. Kar je še najti v tem oziru, pustili so nam Francozje; — a kar se tiče zmožnosti našega ljudstva — jaz dvojim, da imate gori na Saksonskem primeroma toliko ljudij, ki bi se bili naučili v tako kratkem času francoskega jezika, nego tu pri nas. In Francoz je vender tudi vam gospodoval.“

„Jaz umem, da se potezate za to ljudstvo,“ reče skoro porogljivo Berg; „Vi ste tudi iz njega — a kdo Vas je izobrazil nego nemška vednost?“

„Res je to, toda le deloma, učil sem se tudi od drugih; toda ko bi se bil tudi samo od Nemcev, — to vender Nemcu ne daje pravice, da postane moj gospodar, ali da je meni zabranjeno, biti njegov sovrstnik! Je li učenec vedno nižji od učitelja?“

Berg je mignil z ramami.

„Jaz tudi mislim, da ni lahko najti boljšega in razumnejšega kmeta, nego je naš!“ oglasi se Olga, ki je do sedaj pazno poslušala. „Govori, občuje se lahko z njimi, in kako dovtipni so ti ljudje, in prijazni, odkriti!“

Kosan je veselo uprl pogled v njo; Berg je to zapazil.

„Jaz se nadejem,“ dejal je obrnivši se k svoji nevesti, „da Vam bodo naši še bolje ugajali; živela bodeva vender večinoma na deželi!“

Kosan je s paličico brskal po pesku, in tudi Olga ni takoj odgovorila, a pri tem je prišel grajski gospodar k njim v lopo.

„Ah,“ klical je že pri vhodu stoječ, „krasno misel imam, ako jo bode naš mladi znanec uresničiti hotel!“

Vsi so uprli pozorne poglede vanj.

„Kaj pravite, gospod Kosan, in ti Olga? O Vaši naklonenosti ne dvojim, gospod Berg! Vi nam hočete odpeljati hčerko, a sedaj je prilika, da vsaj nekaj nje obdržimo tukaj — ako je namreč gospôdi po volji?“ — Stari gospod je govoril to z dobrovoljnim smehom.

„Kaj mislite, oča?“ vpraša Olga radovedno.

„Kaj družega, nego prositi gospoda Kosana, da tebe naslika. Ne mudi se Vam nikamor sedaj v vročem poletnem času, in če blagovolite.“

„Izvrstno!“ vzklikne Olga, „jutri že lahko pričnemo.“

„Vi me predobro sodite, gospod Werner,“ reče slikar, „izpovedati moram, da sem še malo jednacega delal! Ako Vam je pa po volji, — iz srca rad se lotim te poskušnje!“

Sam pri sebi pak si je v prvem trenutku mislil, da bode starega gospoda objel za to ponudbo. — Berg je smehljaje pritrdil. „Tako hitro vender ne bode mogoče pričeti,“ dejal je potem, „kajti gospod Kosan potrebne priprave gotovo nima doma, ker je prišel samo za nekoliko dnij.“

„To se hitro preskrbi!“ zavrnil je ta, in potem so določili, da bode grajski blapec, ki ima iti drugega dne v mesto, prinesel vse s seboj, česar bode slikar naročil.

Pozno je bilo, in mesec je svetil jasno na peščeno, med kolesnicami malo zarastlo pot, ko se je po njem vračal slikar iz grada. Hladno je bilo, kajti sever je drobil na nebu lahke meglice, in trnjevo grmičevje, ki je stalo tu in tam na bregu nad potom, zibalo in gugalo se je na lahko v sapi. V stari tepki nad vaškim pašnikom je žvižgal čuk, pod kolovozom v deteljišči pa je zapel časih prepeljak.

Kosan ni čutil, da je hladno. Snel je klobuk z glave ter korakal hitro navzdol po potu.

O denšnjih dogodkih ni premišljeval, niti o tem, bi li odpotoval ali ne, niti o Bergu — ženinu; jedino to mu je brodilo po mislih, da bo slikal njo, Olgo! In v grad pojde sleherni dan, in sleherni dan jo bo videl. In kaj potem? Kaj potem? Tega ni vprašal, niti samega sebe, niti kar tako tja v jeden dan. — Kaj mu je bilo mari do tega!

Tam na nasprotnem griči, onkraj Rodice ukali so fantje. Kosan postal je malo na ovinku nad domačo hišo in poslušal; zaukal bi bil skoro tudi on!

(Dalje prihodnjič.)

Pod oknom neke hiše slišal je besede: Ko bi Volkodlak vedel, da mu je mati omožena pri Marku na Hrovaškem, gotovo bi udaril za njó, dasiravno bi imel do nje tri dni hodá. Volkodlak zapustil je Gorjance še tisti večer in se napotil na Hrovaško. Sum ni letel nanj nikakeršen, kar se je bil oblekel po hrovaško. Markove hiše mu ni bilo treba dolgo iskati, poznal jo je vsak človek, ker je slovela na daleč okrog po svojem poštenji in bogatstvu. V veži so se igrali trije otroci, njegovi bratje. Volkodlak skoči nanje in jih podavi.

Njihov krič je slišala mati in pritekla gledat. Prvi hip spozna sina Volkodlaka in pokliče na pomoč junaka Marka. Marko nabije blagoslovljeno puško in ustrelí Volkodlaka v srce. Volkodlak je poginil, ali še na smrti je preklinjal mater, da je ubila svojega moža in njegovéga očeta.

Luterski ljudje.

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

V.

Molče ozrč se ona name,
Molče ozrem se jaz na njo;
Oko z očesom tu se vjame
In z ustí usta se vjemó.

Boris Miran.

Odslej je hodil Kosan dan za dnevom na Potok; mnogokrat že zjutraj, navadno pa popoldne; vračal se je vselej stoprav pozno zvečer.

„Ali boš še dolgo imel opraviti tam gori?“ vprašala ga je čez kakih deset dnij mati, ko je korakal ravno čez prag, da se napoti v grad.

Ozrl se je naglo v njo, kajti v besedah njenih čutil je nekaj, kar mu ni bilo prav po volji.

„Ne vem!“ dejal je potem malo osorno ter odšel.

Odslej ga pa mati tudi ni več o njegovih grajskih opravkih povpraševala.

Gori na Potoku mineval mu je dan za dnevom, da sam ni znal kedaj; težko in počasi vračal se je zvečer domov in štel ure

do trenutka, ko bode družega dne zopet prestopil grajsko mejo; in če se je to imelo zgoditi še le popoldne, hodil je potem prej zjutraj po bližnjih gozdih in goricah, ali pa je sedel doma zaprt v svoji gorenji sobi in slikal tamkaj malo podobo.

V zadnjem času je bilo menj družbe v gradu; Berg in nadlajtnant odšla sta bila za nekoliko dnij v mesto, in ostali hodili so po svojih opravkih; teta Mara je ukazovala in gospodinjala po hiši, grajski gospodar je pogledoval po polji in pri tlačanih, in Olga je v prostih popoldanskih urah, ko je prihajal slikar, imela dovolj časa in prilike ostajati v prostorni, svetli sobi, katero je bil Kosan začasno uredil za svoj atelier.

Delo šlo mu je naglo od rok, čeravno sam konca ni želel. Med njegovim delom govorila sta z deklico navadno malo, le tedaj, kadar je prišla teta k njima, postal je razgovor bolj živahen. Ko je polehla zunaj vročina, odšla sta ona dva ali pa vsi trije ven na vrt, ali na kratek sprehod v okolico.

Takega večera je bilo, ko sta stala Olga in Kosan po malem sprehodu na strmem robu gori nad gradom, raz katerega se je odpiral lep razgled po Rodiški dolini. Debela, košata bukev branila je zadnjim solnčnim žarkom v zatišje pod sé.

„Ah, kako lepo bi bilo, gospod Kosan, ko bi se mogla jaz kar tako na perutih prepeljati tja čez dolino!“ vzkliknila je deklica po svojem otročjem načinu. „Glejte, kako zeleno je vse pod nama, kakor morje, in vse tako tiho in mirno!“

„Varujte se,“ dejal je on ter prijel jo za roko. „Vi stojite preblizu prepada, zdrsnilo bi se Vam lahko!“

Spreletelo ga je nekaj zaporedom, kakor mrz in vročina, ko je tiščal na lahko njeno ročico.

„O, ne bojite se!“ deje ona, ne da bi ga pogledala, ali za korak odstopila od strmega prepada. Roko svojo pa mu je nehoté pustila, ter z drugo obsenčila si oči, kajti rudeč žarek zahajajočega solnea prodril je bil bukove veje ter obsijal njen obraz.

Slikar pa se še ozrl ni v dolino, le v deklico je imel uprte svoje oči.

„Ali ni tako tukaj, Olga, kakor tam pri vili Borghese?“ dejal je. Sam si ni bil v svesti da niti gledé panorame niti gledé njenega položaja ni pravega sklepa v primeri. Isti dozdeval se mu je morda le za trenutek v možjanih. O njenem srečanju v Lahih pa onega večera na vrtu nista govorila.

Deklica se je ozrla vanj ter močno se zarudela; roko, katero je on sedaj skoro stiskal, hotela mu je na lahko izviti.

A v istem trenutku tiščal jo je okleneno z obema rokama na svoje prsi, in ona položila mu je roki okolo vratu. Poljubila sta se — ne tako, kakor pri svojem prvem srečanju, ne, to je bilo sedaj čisto drugače.

Pa tudi sedaj se mu je ona izvila; dvignila je svoje velike oči, bile so rujave, temnorujave — k njemu, in iz njih sijala je slikarju ljubezen, — nedolžna, zaupljiva ljubezen.

„Ali me ljubiš, Olga?“

„Da, — in ti mene?“

„Čez vse!“

In poljubila sta se zopet.

„Domov morava,“ dejala je potem ona.

Napotila sta se navzdol ter za roke stiskajoč se šla v dolino proti gradu.

Tam doli, predno se je steza stekala ven na plano med njive, stala so še košata drevesa kraj gozda.

Tu je objel še jedenkrat deklico.

„Kaj pa — Berg, gospod pl. Berg?“ vprašal je polglasno, hlastno.

„Ah kaj!“ deje ona, „to ni vse nič, to je le tako govorjenje; jaz ga ne ljubim.“

„In mene ljubiš že dolgo?“ vpraša on.

„Da, da, dolgo!“ zašepeta ona.

„Od — tedaj?“

„Da, — od tedaj!“

In poljubovala sta se v novič.

„In — doma?“ vpraša zopet on.

„Ni še treba, da bi vedeli!“

„Dobro!“

Stopila sta ven na plano in med njivami stopala hitreje proti gradu, nego sicer. Molčala sta tudi — kajti denes sta vedela dovolj — jedna misel, jeden čut polnil jima je duši.

Pred gradom se je poslovil slikar.

„Ali že hočete oditi?“ dejala je ona; za bližnjim plotom prilival je vrtnar svojim cveticam.

„Oprostite, — mnogo opravil, — pisanje me čaka. Zaostal sem s pismi!“

„Torej jutri, gospod Kosan!“

„Da, jutri.“

Podala sta si roki, kakor drugekrati pri slovesu, le stisnila sta si ji denes mehko — pa vendar tako gorko!

„Lehko noč!“ šepnila je ona.

„Lehko noč!“ prikimal je on.

Sto korakov pod gradom srečal je grajski voz, katerega so konji težko vlekli navkreber.

„Ali greste že domov?“ klical je nadlajtnant Werner iz voza.

„Da, opravila — —“

„Torej jutri na svidenje!“

Berg je, kakor po navadi, hladno pozdravil.

VI.

Klepale bodo klep na klep! —
Levstik.

„No, mati Kosanova, dobro jutro!“ dejal je nekaj dnij pozneje Peter Polenček, prišed zarano po ulicah iz vasi in ugledavši starke pred hlevom. Peter Polenček bil je nekakov vaški norec, pa, kakor so dejali ljudje, bolj zloben nego neumen. Mati Kosanka mu prikima ter hoče ne meneč se za trapa v hlev.

„Hohoho, mati Kosanka,“ krohoče se oni, „kaj ste povohali denes, da se Vam tako mudi, kos kruha mi dajte, pa malo mleka, kislega; Vam bom pa nekaj povedal, na ušesa se ve da, če niste podplatov našili nanje; na očeh imate pač štibale — pravijo ljudje!“

„Spravi se mi, cigan gorjanski,“ vpije sedaj starka ter se obrne na pragu, „pijan si menda zopet v koprivah ležal, da si tako srborit!“

„Hoho, koprive, kaj koprive! Kaj pijan, nič pijan! Mleka mi dajte, pa kruha, — pa se mi bo dobro godilo, kakor vrabeu v prosu. Če pa ne daste denes, boste pa drugikrat, mati Kosanka! Povedal Vam bom pa vendar sedaj le, zakaj pravijo, da ste si štibale na oči nataknili. Vidite, — Izpodrečeva Urša je tako dejala sinoč, jaz sem pa tam za kašto ležal — spal pa nisem, ne, — ni treba misliti, da se mi je sanjalo!“

„Kaj je dejala?“ reče sedaj Kosanka, „ter postavi nogo, s katero je bila že v hlev stopila, zopet nazaj na prag.“

„Hoho, da imate štibale, prave štibale na očeh!“

„Hodi, hodi, norec neumni. če ne, ti dam po tvojih škrbinah, dlaka ti prismojena!“ rekši pobere grablje, ležeče na tleh tik hleva.

„Čakajte malo, mati Kösanka,“ vpije Polenček ter odskoči na drugo stran ulic. „Veste, zakaj je tako dejala Izpodreceva Urša? Rekla je, da Vi svojega Franceta ne vidite, tistega ki svojih dolgih kodrov ne striže! Široko je obzinil, ta Vaš France, dejala je, pa požreti ne more. Jaz to le tako pripovedujem, kakor je ona Urša pravila, če Vam pa ni prav, si pa ozel v ruto naredite!“

„Kaj je s Francetom?“ vpije sedaj starka vsa razjarjena.

„Zinil je, obzinil je na široko, za tisto lutersko gospodo v gradu, ali za tisto punico lutersko, pa je požreti ne more! Hudič ga pa bo, pravim Vam, hudič ga pa bo požrl. Bršlimovega zelenja mu dajte pod postelj, da ga rogatec kosmati ne vzame, konjsko smrt mu pa pod vzglavje vtaknite, da bo družih mislij!“

„Komu? Kaj? Kaj kričiš tu?“ oglasi se nekdo pred hišo in France stopi na ulice proti Polenčku.

„Oj, oj, joj, — nič, nič!“ vzklikne ta ter, ko bi trenil, skoči skozi maklenovo grmovje na breg nad ulicami in zgine za robom.

„Kaj pa je hotel ta norec?“ reče France dobrovoljno ter koraka čez dvorišče proti materi.

Ta je stala malo bleda in s stisnjenimi ustni pred hlevom.

„Slišal si ga lahko, če si nisi ušes mašil!“ reče jezno ter se obrne k sinu; „to ti pa povem, bodi kar hočeš, stori kar hočeš, tega pa ne morem, da bi ljudje za menoj kazali! In tudi doma te ni treba, če misliš samo gori pri tistih grajskih zijala prodajati — pri tistih, ki še naše vere niso, — da bi jaz še jedenkrat odgovor dajala! Bojim se jih pa tudi ne, in če hočeš, povem jim vse to na vsa usta, saj jaz ne dajem desetine tjà gori! In da boš vedel — rajša bi ti bila na vrat stopila takrat, ko si se rodil, kakor pa doživela, da bi mi ti luteranko v hišo vodil, in če bi bila — zlata!“

Rekši pobrala je grablje, zaobrnila se urno ter stopila v hlev.

„I, kaj pa je vender?“ dejal je slikar poluglasno za njo; pa ganil se ni z mesta. Zrl je nekoliko pred se k tlom, a potem obrnil se ter odšel ven iz vasi v gozd.

Ko ga tudi opoludne ni bilo domov k obedu, vprašal ni nihče domačih po njem, in molčec so se razšli vsi po svojih opravkih.

(Dalje prihodnjič.)

l. 2': chotmer, cozil, uuozet, margareta, zalislaua, sebetuh, humislau, trebebor, bribibor, trudopule; l. 3: bose-lisa, sobemuscla, sclauenca; l. 4'. khaco, sebedrago, centeska, szuentiepulc, suentezizna, predezlaus; l. 5': pres-braslava, pressoboda, mutacus, sedemir, perinsuin, stamer, perebod, semidraga, domno tripimiro, bribina, terpimir, dragoiud, sabes, pizeden, straha, bodeslau, drisimir, sedobra, dragoroc, estimer (Čestimer,) radasta, motimira, rodlorich; l. 6: rada, olamir, radoslau, zizemir, braslao et uxor eius uuentescella, nepocor; l. 6': menedraga, merisclafa, nitrabor, kasno, negot, lala, stranemer, trebena, tesina, slotiuenza, tonaslaua, stradesclaua; l. 98': olodrag, olomer, pigimer, cotes sitigoi, mirigoi; l. 270' (predzadnji): nenadei, glauoz i. t. d. (Glej: Neues Archiv für deutsche Geschichtskunde zv. II.).

Svetoivanski evangelij spada torej med najstarejše spomenike stare karantansčine in je vreden, da se omenja poleg brižinskih spomenikov. Zlasti v glasoslovnem obziru je ta jezikovni spomenik prevažen, ker kaže, kako so se takrat nekatere črke izgovarjale in kako se je karantanska slovenščina razlikovala od panonske. Želeti bi torej bilo, da se naši filologi nemudoma lotijo tega spomenika ter ga po vrednosti raztolmačijo in ocenijo. Celó Hrvatje so že uvrstili svetoivanski evangelij med svoje zgo lovinske spomenike, le Slovenci se do zdaj še čisto nič niso zmenili zanj.

Luterski ljudje.

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

(Dalje.)

France je bil v jutru burno odšel od doma; vrelo in šumelo mu je po glavi, in daleč tam v zakotji širnega grajskega gozda vrgel se je na rosni, mokri mah, ter skušal mirneje premišljevati o jutranjem prizoru.

Priznati si je moral, da so mu denašnje materine besede prišle kakor strela z neba; kajti doslej v svoji mladi ljubezni ni jedenkrat ni mislil: kaj bodo dejali mati? Kako tudi, ko se še z ljubico svojo razgovarjal ni o tem, kaj bode ž njima! Shajala sta se v gradu sleherni dan; govorila sta, ako so bili drugi navzočni tako, ko dobra znanca in če se jima je ponudila sedaj redka prilika biti za trenutek samima, bil je gorak poljub vse, kar sta si želela, in kar sta si delila. K večjemu da je mogel slikar šepniti tolikokrat ponavljano, staro in vendar njima vedno novo vprašanje:

„Ali me ljubiš?“

„Da, da, nad vse!“ zavrnila je ona z zarudelim licem in sladkim smehljajem.

Na sprehod od onega dne nista šla več sama. Olga je imela vedno izgovor.

In na to jasno nebo privlekel se je danes prvi črni oblak.

Glede „luterskih ljudij“ Kosan ni stal na jednom stališči z materjo; mati mu ni bilo do tega, da je ljubica njegova — luteranka. A mater svojo je tudi ljubil, in bolelo ga je spoznavšega, da je njej denašnja vest usekala globoko rano. Pa potolažil se je kmalu: kadar se mati umiri, govoril bode ž njo jasno o tej zadevi in — je li treba, da ostane Olga — luteranka?

A druga skrb mu je legla sedaj na prsi. Mati je zvedela danes po onem norci to novost; gotovo je, da klepečejo o njem po vsej okolici, — kaj bode, ako pozvedo to v gradu? In pozvedeli bodo gotovo! Stari Werner, nadlajtnant in Berg — vsi so se mu trli zaporedom po glavi. Drug, starejši od njega, bi ne bil mnogo ugibal o tem, — a Kosan je bil mlad. Lehkomišelnost mladostna pobila mu je naglo skrbi o maternem oporekanji, a tu mu ni mogla pomagati. Mlad lehkomisljen človek je kakor popirni čolnič v potoku; mirna voda in mali valčki, časi tudi večje valovje ga nosi ali podi s seboj, plešočega in vrtečega se na površji; ko ga pa pridrvi do jezua, vrže ga na lahko čezenj — a onokraj pod jezom potopi ga vrtinec.

In slikarju se je dozdevalo, da se že bliža jezua in vrtincu. — Pa še več družih mislij usililo se mu je zaporedom; jedna prvih bila je: kaj, ko bi denes ne šel v grad? Morda tamkaj že vse vedo? Bilo mu je pri tem, kakor bi mu kdo stiskal goltanec. Ne, to bi ne bilo inoški, dejal je sam pri sebi; in kaj bi rekla, kaj bi mislila — ona? Potem pa se je na jedenkrat vprašal: Ali pa bode kedaj moja —

žena? Zakril si je obraz z rokama, ter težko sopol; naposled skoči kvišku, kakor da bi hotel otresti in ubraniti se vsega tega, kar mu je sililo zaporedom v glavo, ter reče poluglasno: „Naj pride, kar hoče; česa se mi je pač bati?“

Solnce se je skoro že nagnilo, ko je prišel slikar po stranski poti iz doline na kolovoz, ki je vodil do grada; hodil denes ni tako naglo, ko navadno.

Na ovinku, izza katerega se mu je v trenutku pokazal od daleč beli grajski zid, stopil je mlad deček pred njega ter mu pomolil pismo. Kosan je osupnen postal; spoznal je fanta, bil je vrtnarjev pomagač iz grada.

„Kaj je?“ vpraša dečka.

„Čakam Vas že dolgo; teta grajska so mi dali to za Vas, in naročili, da Vas počakam tu, prej nego pridete v grad.“

„Teta, — za mene?“

„Da, za Vas!“

Kosan je stal, ne da bi se ganil, ter ogledoval pismo. Fant pak je stekel proti gradu.

Do sedaj slikar še ni bil dobil pisemca od svoje ljube, a pisavo njeno je poznal ter tu pri prvem pogledu videl, da pismo ni pisala teta Mara, nego Olga.

Nekov sladak, srečen čut ga je prešinil, a ob tistem silen nemir: „Zakaj mi piše, in zakaj tako skrivnostno in po ... teti? Za boga — vse vedó, vse vedó!“

Tako poluglasno govoreč vrnil se je po stezi, po kateri je bil prišel, ter par streljajev daleč krenil s pota v stran v goščo; tu pa je s strahom, in skoro s tresočo roko razganil pismo. Bral je sledeče:

„Dragi! Prvo pismo je to, katerega prejmeš od mene, in drugi hočejo, da bodi tudi zadnje: jaz pa se moram ukloniti. Povedala in razložila Ti bom vse — vsaj videti te moram, moram Te videti še jedenkrat, in vem, da boš prišel. Pa denes, po dnevi ne hodi v grad: jaz sem se grozno zmotila, mislila sem, da se bode obrnilo vse k sreči záte in záme, pa kako grozno se je vse preobrnilo v zlo. Sinoči kmalu po Tvojem odhodu, poklicali so me oča v svojo sobo, in tu mi pové brat, ki je bil navzočen, da se ima moja poroka z Bergom v jednom meseci izvršiti. Oča so molčali ter v tla zrli. Bilo mi je, kakor bi sanjala, a vedela sem, da moram govoriti in povedati vse. In povedala sem, da Tebe ljubim, da sem le — Tvoja! Pa kau

je sledilo mojim besedam, to je strašno! Brat je kričal in divjal po sobi, ter žugal mi in očital, da sem nesramnica, in da hočem ugonobiti celo rodovino, očeta in njega. In Tebi se je zagrozil, oh — jaz nisem znala, kje sem in kaj se godi. Po dolgem pak izprevidela sem, da me prodajajo, prav prodajajo. Zvedela sem, da je Berg upnik očetov in bratov, in da ja lahko uniči; — odkupila pa sta se z menoj! Vprašala sem očeta, je li to res, a odgovora ni bilo; oča so sloneli z zakritim obrazom pri mizi. Vedela sem dovolj. Prejokala sem to noč pri teti, in denes sem povedala očetu, da mi je vse po volji, kar koli hoté storiti z menoj. Odpusti mi, — Tvoja sem bila in Tvoja ostanem; v srci Te bom nosila — oh ljubček Ti moj — odpusti mi! Povedala Ti bom vse, da me ne boš sovražil, da me ne boš zaničeval! Pridi nocoj, saj veš, kedaj odido vsi k počitku, — pridi tedaj na vrt, tam od gozdne strani; izprosila sem si to od tete, da Te še jedenkrat vidim; in vedi, Tvoja sem, jedino Tvoja! Olga.“

Slikar je strmел v te vrste, ki so mu plesale pred očmi, ter bral jih dvakrát, trikrat. Skoro nevedoč šel je počasi nazaj na stezo in potem proti domu; pred hišo mu pové pastir, da je grajski hlapec nekaj zanj prinesel, in da je položil to v zgornjo sobo.

France je našel tam zavitek in zraven list s sledečimi vrstami:

„Čestiti gospod! Umeli bodete, da Vam le tem pôtem morem izročati honorar Vašemu trudu za naročeno sliko. Werner.“

Slikar je prijel zavitek ter vrgel ga v kot, da se je obojni papir pretrgal, ter so zažvenketali cekini po tleh.

„Bergov denar!“ siknil je zamišljeno med zobmi.

Vrgel se je na posteljo, ter potisnil roki pod glavo; tako ležeč strmел je v leseni strop, ter mislil samo jedno: kedaj bode noč, trda noč?

VII.

V gradu so se odpravljali k počitku. Pri večerji so bili navzočni samo stari gospod, pl. Berg in nadlajtnant, in vsi trije so bili jako redkobesedni; tete Mare in Olge ni bilo. Gospodar je vstal kmalu ter želel onima lahko noč; odšel je v svojo spalnico.

Po odhodu njegovem molčala sta ostala dva nekoliko časa. Berg je pušil iz svoje pipe, Werner pak je vrtil kozarec v roki.

„Kakor sodim, ne bilo bi nocoj umestno, tako hitro spat hoditi!“ izpregovori Berg prvi čez nekoliko časa, ter izpod na pol zatisnenih trepalnic opazuje svojega prihodnjega svaka.

„Zakaj? Ali igrava šah?“

„Se ve da, — šah kraljici, če hočeš!“ nasmehne se cinično oni.

„Kaj ugiblješ?“ vpraša nadlajtnant pozorno.

„Da bode nocoj prilika, onega usiljenca zaznamenovati, da bode pomnil in vedel, kako se imajo vzprejemati taki kmetski pritepenci,“ reče Berg poluglasno med zobmi; divja, ljuta strast sevala mu je iz njegovih sivih očij.

„Kaj, kako?“ vzklikne Werner ter stopi pred tovariša.

„Prav lehho!“ pravi ta mirneje, ter zapali v novič svojo pipo; „videl sem denes vrtnarjevega fanta nosečega neko pismo; in onega pobalina tudi ni bilo v grad! Teti Mari, kakor veš ne zaupam mnogo in Olga —? Vzemi vse in računi, izkušnje vsaj imaš dovolj v tacih stvaréh! Jaz sem uverjen, da se bo oni mazač klatil nocoj tu okolo grada, po vrtu ali koderkoli — daleč ne bo!“

„Prokleta!“ sikne nadlajtnant.

Oni je molčal.

„Jaz mu bom dal jedno med rebra!“ vzklikne Werner.

„Ni treba!“ ugovarja Berg, „jaz vem nekaj boljšega. Zaznamenovati ga hočeva. Vzemi le svoj bič s seboj!“

„Dobro, izvrstno!“ meni oni.

„Sedaj pa storiva, kakor bi že ves teden ne bila spala. Luči v sobah ugasneva čez četrť ure, in potem pri stranskih vratih ven na stražo! Pa stoj, to tudi ne bode prav! Iz tvoje sobe, iz zadnjega okna se vidi na vrt in zlasti na zadnji uhod; po prednjem ne bo nikdo prišel. Tja na zadnjega bodeva pazila, in ako se kaj gane, potem doli! In še nekaj! Kaj, ko bi za vrata na mostovži pri Olginem in tetinem stanovanji porinila zapah? Nikdo ne more ven, in midva ujameva ptička samega, kar mi je ljubše!“

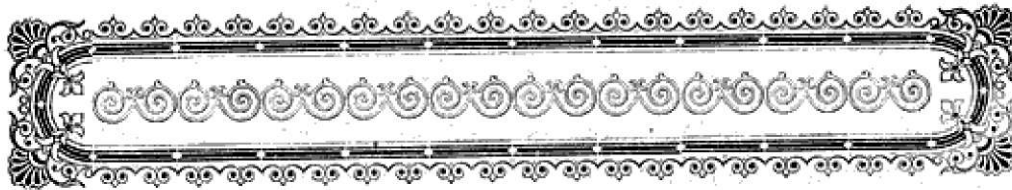
Rekoč nasmehne se zopet Berg.

„Najbolje bo tako!“ pritrđi oni.

Malo potem odšla sta v svoji sobi, in po gradu bilo je kmalu na videz vse v globokem spanji.

(Konec prihodnjič.)

Luterski ljudje.

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

(Dalje.)

Vtem pa, ko sta ta dva moža kovala gori v gradu svoje naklepe, v tem odprla so se bila že potihoma zadnjestranska grajska vrata, in ven sta stopili dve ženski osobi.

Bili sta Olga in teta Mara.

Odšli sta tiho na vrt in tam v lopo na spodnji strani. Teta Mara tresla se je ko šiba na vodi in ostala pri vhođu v lopo skrbno na vse strani gledaje. Olga pa je sedla k mizi ter podprla glavo z obema rokama.

„Oh, Olga,“ šepne teta ter potegne svoj robec še bolj tesno okolo vratu, „kam si me izpeljala? Mene je groza, če pomislim —“

„Teta, obljubili ste mi, in česa se Vam je bati?“

Molčali sta potem obe.

Čez nekoliko časa reče zopet teta:

„Gori je še luč! Ona dva še nista odšla!“

Olga ni odgovorila.

Bila je temna noč in nebo oblačno; po senožeti pod vrtom glasili so se murni, in z drevja na vrtu padel je sedaj in sedaj piškav šad ter udaril z gluhim lopotom v travo.

Gori v grajskem oknu ugasnila je luč, in teti je bilo, kakor bi se jej odvalil težak kamen s prsij.

„Sedaj gresta spat!“ reče poluglasno v lopo; pogum jej je bil pri tem tako porastel, da je čez nekoliko časa šla proti vratom gledat, se li še pričakovani ne bliža. Pod stopinjo njeno je na lahko zahrščal pesek, in to je opozorilo ona dva poslušalca gori v oknu.

Teta se je vrnila zopet proti lopi.

„Morda ga ne bo?“ šepne zopet Olgi.

„Oh, pride, gotovo pride!“ reče ta ter stopi ven pred lopo.

„Ali ne čuješ korakov tam na ovinku?“ vpraša naglo čez nekoliko trenutkov ter prime teto za roko.

Obe sta pridržali sapo ter poslušali; in res so prihajali lahki, previdni koraki iz doline proti zakotju, kjer so bila vrtna vrata.

„Oh teta!“ zaihtelo je dekcle ter oklenilo se starke.

A v tem trenutku začuje se onokraj vrat poluglasen vzklik:

„Kakov tat lazi tu okolo?“

Takoj za tem zazvižgalo je nekaj po zraku in temu je sledil težak udarec, kakor bi človek lopnil na tla.

Teta se je od strahu skoro zgrudila, Olga pa je z glasnim vzklikom planila proti vhodu. Tu pa jo je prijel nekdo krepko za ramo ter jej stisnil roko na usta.

„Molči, pravim!“ siknil je isti.

Pa odrinila ga je z neznano silo, spoznavši brata svojega. Pri tem je zadela ob nekaj na tleh ležečega.

„Tatove preganjava!“ reče Berg ter stopi pred Olgo.

V tem pa se je bila ona sklonila k tlom in spoznala slikarja; z boleznim krikom zgrudila se je nezavedna poleg njega.

„Hoho, Vi tudi tukaj?“ zagrohoče se nadlajtnant ugledavši teto Maro, ki je bila omahujoča prihitela bliže.

„Nocoj menda vse tatove zalezuje!“ reče Berg s ciničnim zasmehom.

„Pojdite, da spravimo Olgo v sobo, in molčite!“ zapove osorno Werner in vzdigne nezavedno sestro kvišku ter jo nese v grad. Teta gre tiho jokaje za njim.

Ko se je vrnil nadlajtnant, tipal je Berg na tleh ležečega slikarja za žilo.

„Skoro bi ga bil preveč,“ dejal je mrzlo; „nisem premislil, da je bič okovan; pa to malo puščanje mu ne bo škodilo. Položiva ga tu doli v travo, rosa ga bo spet prebudila, in potem bo lahko premišljeval, kaj se pravi hoditi na takov rendez-vous. Za take fantiče je bič — pravo zdravilo.“ Storila sta, kakor je svetoval Berg, ter zavlekla nezavednega Kosana pod vrtno ozidje v visoko, rosno travo; potem sta odšla v grad.

Čez kake pol ure probudil se je slikar iz svoje omotice. Dvignil se je počasi ter gledal in premišljeval, kje je in kaj se je bilo zgodilo z njim. Trajalo je dolgo, da se je spominal, kako je nekdo na jeden hip poleg njega bil siknil o tatovih in ga v istem trenutku udaril s tako silo čez glavo. Kdo bi bil to, tega si slikar ni vedel povedati, a le to se mu je še dozdevalo, kakor v sanjah, da je bila

Olga kriknila poleg njega, in da sta ga Berg in Werner vlekla v travo. In ko se tega domisli, bilo mu je tudi jasno, da sta ga ta dva pobila k tlom. Divij, strasten srd se ga polasti, ko skoči pri tej misli kvišku. A zavrtele se mu je takoj v glavi, in zgrudil bi se bil, da se ni prijel ob zid.

Čez nekoliko časa splazi se počasi gori do vrtnih vrat; a ta so bila zaprta, in vse mirno in tiho okolo. Tam pri vratih stopi na nekaj, in ko se skloni, najde svoj klobuk.

Temna noč je bila, in kri, ki je tekla Kosanu iz rane na glavi čez čelo na oči, jemala mu je tudi vid. Odšel je počasi in omahujoč ter je doli v bregu pod vasjo pri malem studenci izpral si svojo rano. In čim bolj mu je ginil sedaj prvi strastni srd ter je jel sam mirneje premišljevati in sklepati o vsem dogodku, tem hujša postajala je telesna bolečina, in ker je bil mnogo krvi izgubil, obhajale so ga tudi lahke omotice.

Bližalo se je že jutro in nebo se je na lahko jasnilo na vzhodu, ko je dospel France domov.

Druzega dne pa je ležal v hudi vročini. Ker ga opoludne ni bilo iz sobice, prišla je mati gledat ter našla ga v postelji.

„Ali si bolan?“ vpraša ona.

„Bo kmalu bolje!“

V tem trenutku ugleda starka nekaj krvave obleke, ki je ležala kraj postelje. „Za božjo voljo, ali si se tepel?“ vzklikne. „Tiho bodite in nikari ne govorite o tem; udaril sem se malo. Mrzle vode mi prinesite.“

A mati je sedaj vedela, da je vse to z „luteranskimi“ v zvezi, in prešnilo jo je pri tem, kakor neko tiho, skrivno veselje.

„To je zavoljo „luteranke!“ dejala je pri sebi, ko je šla po stopnicah iskat vode. Za to je pa doli v veži molčala o tem, da je France ranjen.

„Ali ga ne bo doli?“ vprašala je mlajša hči.

„Pravi, da je bolan in ne bo jedel!“ reče mati.

Tudi drugoga dne ga še ni bilo doli, a vročina mu je odlegla; ponehovala je telesna boleost, a želja po maščevanju rastla mu je od ure do ure. Gotov je hotel biti o tem, kdo ga je udaril, in plačati mu je hotel to, ali pa sam poginiti. Tako strasten je postajal ta čut v njem, da se slikar Olge in svoje brezupne ljubezni skoro spominal ni.

Tretjega dne stopal je počasi po stopnicah doli in srečal v veži mater; bila je sama.

„Kam pa hočeš?“ Slab si še; kar pred hišo sedi!“ deje ona ter gleda skrbljivo za njim.

„V grad pojdem!“ reče slikar kratko.

„Kaj boš tam? Žive duše ni gori; včeraj so se vsi odpeljali na Nemško; samo stari Jaka je v gradu.“

France postane jeden trenutek, kakor bi okamenel, a potem se obrne in gre zopet gori v sobico.

Tam je padel na stol ter podprl glavo z obema rokama: vedel ni, kaj bi mislil, kaj bi počel; strast njegova bila je tako silovita, on sam pa tako slab, tako onemogel!

Se ve da — slutiti ni mogel, da že ima maščevalca, bridkega in gotovega!

VIII.

Trdna med nama vzdiguje se stena
Z brezna globoc'ga do strmih nebes;
Vendar ne vdrža želj skrivnih plamena,
Da bi ne mogel on žvigniti čez.

Preširen.

Bilo je skoro tri leta pozneje. Krasna pomlad, kakor je mogoča le pod južnim nebom, smehljala se je nad starim Rimom. Po obljudenih cestah in prostorih videti je bilo mnogo tujcev iz severnih krajev, in ločiti je bilo lahko vsakega, kakor je to povsodi, od domačinov.

Tudi slikarska in kiparska razstava bila je že nekaj tednov odprta in dobro obiskovana. Udeležilo se je iste letos mnogo umetnikov, zlasti mnogo novih imen kazal je zapisnik.

Umetnikom prijazen plemenitaš prepustil je razstavi svojo palačo ob Corsu, in v njenih visokih sobanah videti je bilo dan za dnevom več domačega in tujega odličnega občinstva, ki je s kritičnim očesom sodilo razstavljene kipe in slike.

Bilo je nekega gorkega dopoldne, ko je vstopil eleganten par, gospod in gospá, očitno tujca, v razstavne prostore. On visokorasten, bledega, rumenkastega obraza in že sivih las, ona srednje postave, mlada in lepa. Melanholična poteza preko na lahko stisnenih ušten delala je mlado, morda komaj dvajsetletno ženo, — kajti to je bilo videti na prvi pogled, — še bolj zanimljivo.

In še nekaj drugega je opozárjalo nánjo. Šla sta tako čudno, tako mrzlo drug poleg drugega, in akoravno jo je vodil on, bilo je vender kakor bi se ga ona niti ne dotikala. Tudi govorila nista.

Šla sta po sobanah, on malomarno gledaje sedaj to sedaj ono sliko, časi pa malo dalje mudeč se pred jedno ali drugo.

Tudi ona je pozorno ogledovala umotvore; a oko njeno je hitelo skoro vedno le bolj po ljudeh okolo, po občinstvu, med katerim se je sukalo tudi mnogo umetnikov. Oster opazovalec bi bil sodil, da mlada dama nekoga išče.

Pa sedaj je zrla zopet po podobah, in v tem trenutku obviselo jej je oko na mali, skoro neznatni sliki. Stopila je za pol koraka bliže, a v tem se je stresnila, tako da se je obrnil njen soprog, ki je ogledoval veliko Venero, k njej ter vprašal:

„Kaj ti je, Olga?“

„O nič, nič; vroče, tako zaduhlo je tukaj!“

„Pa pojdiva ven!“ reče on ter se obrne k vratom.

Ona se ozre še jeden pot naglo po podobi, katera jo je bila tako vznemirila ter ponovi v mislih številko, ki je bila prilepljena pod sliko.

Gospod vsega tega ni bil zapazil. Zunaj je stopila na veliko senčno altano ter ukazala mimogredočemu slugi prinesiti kozarec vode. Soprog njen vrnil se je v razstavo v kiparski oddelek.

Hlastno je izpila Olga, sedaj pl. Bergova — kajti ona je bila, — kozarec in potem velela slugi prinesiti razstavni zapisnik.

S tresočo roko prebirala je liste, in glej, tu je stala številka: 235, številka one slike, in poleg nje ime slikarjevo: Francesco K o s a n.

„Oh, kako dobro sem vedela,“ šepnila je Olga sama pri sebi, „to je moja podoba, ista, katero je tedaj doma slikal!“

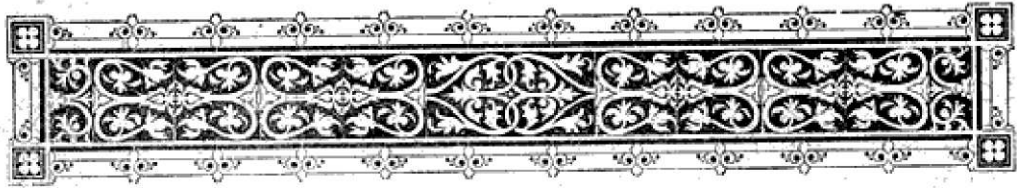
Vrnila je slugi knjigo in stisnila mu cekin v roke.

„Preskrbite mi takoj addresso in stanovanje tega slikarja!“ reče, kazaje na številko 235.

Ni trajalo dolgo, vrnil se je sluga iz razstavne pisarne z malim lističem in tu je stalo: Via di Porta Maggiore, casa Carminati. „Torej vender jedenkrat!“ vzdihnila je mlada žena ter zamišljeno, a z gorečim očesom zrla iznad altane.

(Konec prihodnjič.)

Luterski ljudje.

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

(Konec.)

Sama ni znala, doklej je slonela tam, ko jo vzbudi iz njenih sanj glas soprogov.

„Ali greva domov?“ vpraša isti, stoječ za njo.

„Da, da!“ reče hlastno ona, ter ne ozrši se vanj položi svojo roko v njegovo njej ponudeno.

Odšla sta molče, kakor sta bila prišla.

Stanovala sta v hotelu na spodnjem konci Corsa in tamkaj tudi obedovala. Berg je bil tu malo bolj živahen, in izpivši nekaj kozarcev pikrega Sardinca, govoril je o domu, o Olginem očetu, doklej bode trajalo še potovanje in o jednacijah predmetih. Olga mu je malo odgovarjala, zrla je največ skozi visoko okno, ob katerem sta sedela, ven v živahno gibanje po širokem Corsu.

Kje so bile njene misli? Daleč, daleč od tu in zopet tako blizu! Tamkaj v zelenem podnožji gorenjskih planin stal je beli Potoški grad in nad njim temno zarasten holm; vrhu njega nad strmim robom pa ona košata bukev, ki je zakrivala nekdanj prvi njen poljub, prvi poljub gorke, prve ljubezni; in kakor tedaj mlademu dekletu, tako so vzkipele prsi sedaj mladi ženi o spominu na oni trenutek. Solnce, jasno solnce ni moglo prodreti tedaj k njima v večerno senco, ko jo je bil objel oni mladi mož; in v vso njeno ljubezen, v življenje njeno od onega trenutka sem ni bil posijal jasen žarek. In potem! Ona grozna dva večera domá! Pri očetu prvi, in na vrtu drugi, ko se je bila zgrudila nezavedna poleg slikarja.

Na cesti, na Corsu kričal je prodajalec ter ponujal zgodnjo sadje. Zveneli so jej ti glasovi na uho, a dozdevalo se jej je, da jej šumi le glas in klic po ušesih: Via di Porta Maggiore! Via di Porta Maggiore!

In kam so jej šinile zopet misli? Tja daleč v Nemce, na Saksosko! Da, tri dolga leta prebila je tam v zakonu z možem, katerega je sovražila in zaničevala. Kakov je bil ta zakon! Soprog je hodil

svojim potem, ona svojim; toda njegova pota bila so široka, njena ozka in trnjeva. Ljubeznivo nista govorila nikdar, in kadar je hotel biti ljubezniv, dozdevalo se je mladi ženi, da mu je le priležnica, in da mu mora biti priležnica proti svoji volji. Oh, kako sramotno, kako bridko je bilo to! Otrók nista imela, a zvesta mu je bila, — temu možu, katerega je zaničevala. In zakaj mu je bila zvesta? Ker je bila zvesta in udana ónemu, katerega je videla tedaj v krvi na tleh, in o katerem vse leto do sedaj ni več besedice čula. O zvestoba! In sedaj se jej je zopet zdelo, da kriči Vlah zunaj na cesti: „Via di Porta Maggiore! Via di Porta Maggiore!“ In kako mehko, kako sladko jej je zvenel ta glas!

Pa on? Kakov je on? Je še tak, ko nekdaj? Ali še misli nanjo?

Ozrla se je na uro na nasprotni steni; kazala je že skoro dve.

Berg je vstal, in odšla sta v svoje zgornje sobe. Ona je vedela, da jsoprog popoldne ne ostaje doma; kam hodi, to je ni brigalo; ona se e vozila v tem mnogokrat sama po mestu. Storila je to samovoljno, kadar se jej je zljubilo, a naznanjala tega ni nikdar prej svojemu soprogu.

Danes pa je vender postala še med vrati v svojo sobo, ter obrnila se k Bergu rekoč: „Jaz pojdem morda zopet v razstavo!“

„Dobro,“ meni on; „zvečer se vidiva torej tukaj. Jaz pridem nocoj morda malo pozneje domov.“

Ko je pa zaprl vrata za seboj, postal je sredi sobe, ter dejal poluglasno: „Čudno, v razstavo! In čemu mi to pravi? Tako raztresena, razmišljena je denes!“

Pa druge misli so mu šinile v glavo. Zunaj pred mestom v Vili Vanuzzi čakali so ga stari znanci, prijatelji, in opera in gledališče bila sta tudi zastopana. Jel se je opravlјati, da pojde tja.

Ravnal je počasi, kajti shod njegov z znanci bil je odločen pozno na popoldne. Čul je v tem, da se je opravlјala tudi Olga v sosedni sobi; vrata tja bila so zaprta. Trajalo je komaj dobre četrt ure, pa je odšla že soproga njegova, ne da bi se bila pri njem poslovila. Čeravno to med njima ni bila navada, osupnilo ga je vender zopet; sam ni vedel zakaj, a nekaj mu je sililo v prsi in v glavo, kakor ljubosumnja. Nasmehnil se je iz prva po stari navadi ter zapalil si svojo kratko pipico. Opravlјen je bil že, a mudilo se mu še ni ven. Hodil je večkrat k oknu, ter gledal po Corsu; na jedenkrat pa gre k vratom sosedne sobe, in malo pomudivši se pred njimi odprè jih ter vstopi v Olgino sobo. Ozrl se je okolo, in šel

parkrat gori in doli od ogledala do mize sredi sobe, kjer je ležalo vse križem, kar koli more potrebovati dama za svojo toaleta. Malo-marno je postal tu ter, kakor bi se sramoval, da stikuje po tuji sobi, obrnil se zopet k vratom. Kar ugleda na tleh pred seboj, poleg naslonjača listič papirja. Mehanično, a ne radovedno se skloni ter ga pobere.

„Via di Porta Maggiore, casa Carminati,“ bere poluglasno.

Roka se mu je pri tem malo stresnila.

Stopil je naglo v svojo sobo nazaj in tu še jedenkrat prečital one besede.

„Kaj pomeni to? Znancev nima — in to, to je moška pisava!“

Pri tem potegne naglo uro, in pozvonivši slugi, reče odločno sam pri sebi: „Časa imam še dovolj; hočemo videti, kaj je s tem papirjem.“

Kmalu potem odšel je iz hotela ter krenil s slugo, ki mu je kazal pot, preko Corsa na južno stran mesta. Voza ni hotel.

IX.

Da ist's vorbei! Was ist daran zu lesen?
Es ist so gut, als wär' es nicht gewesen,
Und treibt sich doch im Kreis, als wenn es wäre.
Mephistophelus.

Olga je bila skoro celo uro prej na oglu palače Colonna poklicala voznika. Na razstavo še mislila ni; le jedna želja jo je naudajala in gnala jej kri v razburjeno lice: videti svojega nekdanjega ljubega; — a kaj nekdanjega! Jedinega ljubega, ki jej je bil namenjen na tem svetu. Ukazala je vozniku tjà, kjer je znala sedaj Kosanovo stanovanje.

Pot je bila dolga in voznik ni bil hiter. Mimo staroslavnihi palač po obljudenih ulicah drdral je voz, in pozneje med krasnimi vrtovi, s katerih je nosila lahka sapa težko vonjavo ven na prašno cesto.

Mlada žena je dihala v sé to težko vonjavo, a gledala ni v stran; videla ni niti temnega zidovja, niti svetlega, z brezbrojnim cvetjem okrašenega zelenja: le ta omamljajoči duh legel jej je na prsi.

„Casa Carminati,“ dejal je voznik ter obstal pred veliko hišo, prostorni vili podobno.

Planila je kvišku, kakor iz težkih sanj probujena. Stopila je iz voza ter ukazala izvožčeku, naj jo čaka. Potem je šla v hišo. Pri lišniku je povprašala za slikarja Kosana, in on jej je pokazal visoko gori v tretje nadstropje. Stopala je počasi kvišku po strmih kamenitih stopnicah, in čim više je prihajala, tem bolj težilo jo je nekaj v prsih.

„Je li prav tako?“ vprašala se je najedenkrat, in postala je za trenutek vrhu družih stopnic. A na mostovži poleg nje odprla so se vrata, in mlada žena ni imela časa preišljevati. Šla je dalje, više po stopnicah, in sedaj je bila pri vratih v stanovanje Kosanovo.

Odprla jih je, ne da bi trkala, in tu je stala v nizki, pa vender prostorni sobi. Po stenah so visele velike in male slike in risarije, po kotih stale so starinske posode in nekoliko polomljenih kipov, na stolu pred oknom pa je visela pričeta slika. Pohišstvo bilo je borno. Kot na desno od vrat pa je zakrivala visoka zavesa, ki je bila odprta proti oknu.

„Kdo je?“ oglesi se nekdo od tamo.

Mlado ženo je pretresel ta klic; tako slaboten je bil, tako hripav, pa ona ga je takoj spoznala. Omahujoča se in s težko sapo stopila je bliže ter odgrnila zaveso. Pred njo na borni postelji ležal je opravljen, pa odet z debelo, tu in tam raztrgano odejo in z raznimi oblačili mlad mož, bledega, upadenega obraza s tisto čudno jetično rudečico na lici. To je bil Franc Kosan.

Dvignil se je na pol kvišku ter kakor v čeznatorno prikazen zrl v gospo, ki se je bila zgrudila na kolena poleg postelje, in obraz zakrila z rokama.

„Olga!“ vzkliknil je hripavo, in lice se mu je še bolj zarudelo.

„Da, jaz sem,“ rekla je ona počasi; „ali se ne spominaš, da sem ti obljubila, da pridem, da se morava videti še jedenkrat?“

Vstala je pri tem, in on prijel jo je za obe roki, ter krčevito stisnil ji na svoje prsi. Odgovoriti ni mogel; težak kašelj ga je posilil.

„Olga, Olga!“ vzdihnil je čez nekoliko trenutkov in izpustil njeni roki. Pal je nazaj na vzglavje in z obema rokama prijel se za čelo.

Ona se je sklonila k njemu, in bridke njene solze kapale so mu na obraz. Na lahko mu potegne roko s čela in ga poljubi tjà. Tam čez levo stran čela vlekla se mu je široka rudeča proga — Bergov udarec.

Sedaj ga je ona prijela za roki.

„Prisegla sem, da ti bom povrnila, kar si moral trpeti záme, da te bom maščevala nad — onim! In sedaj sem prišla.“

Slikar se je ozrl v njo; umel ni njenih besed.

Ona pak je sedela poleg njega na postelji, na raztrgani, umazani odeji, in goreči svoj pogled vpirala vanj; videla je samo njega, pa videla ni, da je ta mož zapisan smrti. Čudna strast se je je polotila; strast, katero je bila skrivala in tešila tri dolga leta, in kateri

je dala sedaj dušek. Objela je divje slikarja in vroče svoje ustni pritisnila na njegove.

„In oni — Berg? Kje je oni?“ vpraša Kosan poluglasno.

„On je tu! On je moj — mož!“

„Tvoj mož?“ ponavlja s pikrim nasmehom bolnik; „dozdevalo se mi je to!“

„In če hočeš, pustim ga, tega človeka, katerega-sovražim in zaničujem; če hočeš, ostanem pri tebi, France; ostanem tvoja, samo tvoja!“

Govorila je to kakor v deliriji.

Slikar se je vnovič bridko nasmehnil.

„Prepozno je!“ dejal je, skoro bolj sam za sé.

„Ne, ne ljubček moj! Vedi, jaz se lahko ločim od Berga; in potem ideva domov. Potoški grad je moja last; Berg mi ga je dal brezpogojno, ko ga je odkupil od očeta, — — —“

Žena je govorila to v svoji divji strasti, ne da bi bila kedaj o tem premišljevala; sedaj se jej je gnetlo vse to po možganih.

„Prepozno!“ dejal je slikar; kaplja krvi prišla mu je na ustni.

Olgo je presunilo po vsem životu.

„Ozdravel boš! Ozdraviti moraš, France!“ hitela je in podprla mu glavo.

„Denes bodo prišli po mene, da me poneso v bolnico,“ dejal je čez nekoliko časa, ko mu je bil odlegel kašelj. „Tu polegam že dolgo, pa mi je vedno slabije. Časi delam, pa mnogo ne morem!“

V tem pa si je ona vzela stol in ga porinila k postelji; sedla je tja, in roke njegove v svojih držeč pripovedovala mu je o svojem življenji, o očetu, o potovanji in kako ga je našla po sliki v razstavi. Bila je sedaj mirnejša; strast je bila minila, a nekov strah, neka skrb sévala jej je iz oči, kakor materi, ki bedi pri bolnem otroku.

Pa tudi on je pripovedoval o svojem življenji, odkrito, brez barv in brez zastorov. In to življenje! Jasno časi, mnogokrat pa podlo, vedno lehkomišelnost, v vsem pa — izgubljeno!

V tem pa sta ta dva človeka govorila še o onej uri, ki ja je bila prvokrat speljala skupaj, in dejala sta, kako lepo je bilo tedaj. In vender je bila ona ura najnesrečnejša življenju obeh, ker sta bila oba preslaba, da se nista ognila drug družega.

Pa ko je pripovedoval slikar o svojih krivih potih, na katera je bil zašel zadnja leta, in o svojih lehkomišelnostih, poslušala ga je ta žena tako verno, tako zaupno, tako polna ljubezni, kakor da bi jej za-trjeval le svojo udanost in zvestobo; in naslonila se je zopet k njemu.

Tako jima je hitel čas.

Kar vzdrami Olgo težak korak na stopnicah, in v tem trenutku odpró se vrata.

Berg je stal pred njima; zasopljen in razburjen in rumen v lice ko vosek.

„Torej take razstave obiskujete, gospa!“ reče porogljivo, pa s škripajočimi zobmi.

Olga ni bila niti iznenádejana, slikar pak je z divjim sovraštvom in z neko zasmehljivo škodoželjnostjo zrl vanj.

„Ah, Vi ste me zalezovali!“ odgovori mirno Olga; „dobro, da ste prišli; sedaj Vam je žeti, kar ste sejali!“

Berg je stopil za korak bliže.

„Olga, jaz ti zapovedujem, pojdi domov!“ deje nekoliko osupnen zaradi mirnega vedenja svoje žene. Kosana je bil spoznal na prvi pogled.

„Še ne!“ zavrne ona, „jaz imam plačati tvoj dolg; vedi, — tvoj dolg! Ali se še spominaš one noči pred našim gradom; in — ali se spominaš, kako si me kupil? Da, da, kupil si me! Oh, dobro, da si prišel za menoj, povem ti tu lahko brez okolišev, da te zaničujem, vedi, v dnu srca zaničujem. In glej, tako plačujem, tako povračujem jaz tvoje krivde!“

Pri teh besedah, govorjenih v silni razburjenosti, sklonila se je k slikarju, objela ga strastno z obema rokama ter ga poljubila.

„Olga!“ kriknil je divje Berg, a genil se ni z mesta. Planil bi bil ko ris na ona dva, pa nekaj nerazumnega držalo ga je na mestu.

„Tako! Sedaj smo menda pobotani!“ reče mrzlo mlada žena, ter podavši z nasmehom svojo roko slikarju, zašepeče mu: „Na svidenje!“

Odšla je potem mirno, ne ozrši se v svojega soproga.

Le-tá je stal še vedno ko kamenit sredi sobe. Po odhodu žene svoje vzdramil se je kakor iz težkih sanj in stopil s stisnenimi pestmi proti postelji. Slikar se ni genil; ležal je s zaprtimi očmi tamo, in težka sapa, ki mu je dvigala prsi, in vroče, potno lice pričalo je o silni razburjenosti, ki se ga je bila lotila. A proga čez čelo je bila krvavo rudeča.

Berg je stopil pred posteljo, a pogled na bolnika ga je ustavil. Pomudil se je za trenutek, in videti je bilo početkom, da bode skočil na slikarja in ga zadušil. Tako krčevito stiskale so se mu pesti. Pa h kratu se je obrnil in odšel nem in hitro iz sobe; on je menda bolje znal, kakšni so umirajoči, nego soproga njegova.

Drugo jutro oddal je sluga v hotelu gospé pl. Bergovi pismo njenega moža, v katerem jej ta poroča, da je odpotoval, in da bode uravnal vse, kar je treba, da se zvrši ločitev njijinega zakona. Nakazal jej je ob enem potrebno svoto za potovanje domov. Pismo je bilo pisano suho, mrzlo, brez vsake druge opazke, tako da je ženo zadelo nekaj, kakor očitajoča vest. Rajša bi bila videla in čitala razburjeno, jezno pisanje. A vender je vzdihnila lahko in veselo; kamen, ki jo je težil vsa ta leta, jel se je valiti ž nje.

A drug kamen se je pokazal nad njo ter žugal, da pade na njo sedaj pa sedaj! To je bila skrb za slikarja, za njegovo življenje. Vso noč je mislila nanj, in sedaj je jela slutiti, kako nevarno je bolan. Dalje si ni upala misliti.

Popoludne se je odpeljala zopet tjà; a hišnik jej je naznanil, da so mládega moža odnesli v bólnico. Tam pak so jej povedali, da je danes že prepozno obiskovati bolnike; dopoludne naj pride. In prišla je točno družega dopoludne, pa tudi to je bilo prepozno. Sluga pri vratih povédal jej je kratko, da je slikar Kosan prejšnjo noč umrl.

— — — — —
 „In kaj vam hočem še pripovedovati? Pol leta pozneje bila je ločitev zakona pl. Bergovih dognana. On je živel na svojih posestvih v Nemcih, grad Potok bil je pa že prej last njegove ločene soproge. In ta je prišla domov. V tem so bili tudi starega Wernerja pokopali, teta Mara bila je pa že zdavna pod zemljo. O bratu nadlajtnantu pa ni bilo ni duha ne sluha.

Na vasi, v Rodici so ljudje mnogo ugibali, zakaj hodi stara Kosanka tolikokrat gori v grad k mladi gospé, k „luteranki,“ in pripovedovali so si čudne dogodbe o Kosanovem Francetu in o teh „luterš-ljudéh“. Pa čez nekoliko let je tudi to minilo. Olga je prodala Potoško posestvo z vsem, kar je bilo tu, in sled njen se je odslej izgubil.

Le tu nad menoj, na steni visi še podoba njena, óna, katero je vzela mlada žena po smrti slikarjevi iz razstave. Kako čarovito hiti njeno oko mimo mene v daljavo! Ali hiti za izgubljeno srečo, ali hiti za nedosežnim — —? Tako čudno me presune, ko zrem v njo!

Tako pač zremo, tako pač hitimo vsi za svojo nedosežno srečo!

